

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

**Analýza korupční situace v zemích Jižní a Střední
Ameriky – Panama, Nikaragua, Honduras, Chile,
Brazílie a Bolívie**

Martin Jiráček

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Martin Jirák

Ekonomika a management

Název práce

Analýza korupční situace v zemích jižní a střední Ameriky – Panama, Nikaragua, Honduras, Chile, Brazílie a Bolívie

Název anglicky

Analysis of the Corruption Situation in the Countries of South and Central America – Panama, Nicaragua, Honduras, Chile, Brazil and Bolivia

Cíle práce

Cílem této bakalářské práce je komparovat výsledky z provedené analýzy korupční situace, ve které se vychází z dotazníků, kde jsou lidé dotazováni na otázky, jako například jestli po nich někdy požadoval státní úředník úplatek nebo jak vnímají korupci v politice. Porovnání těchto výsledků pak pomůže určit odlišnosti korupční situace v zemích, které byly vybírány dle výše HDP, výsledků v Indexech korupce nebo podle rozhlody/lidnatosti.

Metodika

Tato práce se bude zabývat komparací jednotlivých latinskoamerických zemí z hlediska korupční situace. Data se budou čerpat z dotazníků, ve kterých se řeší otázky korupce. Z daných dotazníků budou vygenerovány grafy, na jejichž základě se určí, které země trpí na korupci více a které naopak méně, zároveň bude odůvodněno proč dané země jsou v situaci, v jaké jsou a uveden kontext.

Doporučený rozsah práce

30-40

Klíčová slova

korupce, Latinská Amerika, politika, úředníci, úplatky

Doporučené zdroje informací

- BLAKE, Charles H. Public Attitudes toward Corruption. 2009. Pittsburgh. University of Pittsburgh Press.
- BONIFÁCIO, Robert, PAULINO Rafael. Corruption and Political Participation in the Americas and the Caribbean. 2015. Brazil. Universidade Federal de Minas Gerais.
- DUFKOVÁ Ivana, ZLÁMAL Jiří. Korupce. 2005. Praha. Střední policejní škola Ministerstva vnitra ČR. ISBN 80-239-5687-6.
- JAIN, Arvid. Corruption: A Review. 2001. Concordia University. Journal of Economic Surveys 15(1), 71-125.
- KURER, Oskar. Definitions of Corruption. 2015. London. Routledge Handbook of Political Corruption. 30-41.
- Latin American Public Opinion Project. 2023. AmericasBarometer Questionnaires. Dostupné z: <https://www.vanderbilt.edu/lapop/studies-country.php>.
- MACHADO, Fabiana, SCARTASCINI, Carlos, TOMMASI, Mariano. Political institutions and Street Protests in Latin America. 2011. Washington, DC. The journal of Conflict Resolution, 55(3), 340-365.
- MANZETTI, Luigi, WILSON, Carole J. Why Do Corrupt Governments Maintain Public Support? 2007. Comparative Political Studies 40(8), 949-970.
- OLSSON, Sofia A. Corruption and Political Participation. 2014. Gothenburg. University of Gothenburg. ISSN 1653-8919.
- Transparency international. 2022. Corruption Perceptions Index. Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Milan Školník, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 23. 8. 2023

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Analýza korupční situace v zemích Jižní a Střední Ameriky Panama, Nikaragua, Honduras, Chile, Brazílie a Bolívie" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14.03.2024

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Mgr. Milanovi Školníkovi, Ph.D. za vedení práce, pohotové jednání, cenné rady a čas věnovaný mé Bakalářské práci.

Analýza korupční situace v zemích Jižní a Střední Ameriky – Panama, Nikaragua, Honduras, Chile, Brazílie a Bolívie

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá problematikou korupce a jejího výskytu v oblasti Jižní a Střední Ameriky. Teoretická část této práce poskytuje náhled na samotnou korupci a přibližuje jakým způsobem se korupce dělí i jaké jsou možné motivace korupčního jednání. Dále se v teoretické části práce nachází témata, která jsou důležitá k pochopení problematiky řešené v praktické části, jako například popis měření korupce nebo problémy spojené s korupcí v regionu Latinské Ameriky.

Praktická část práce se zabývá zkušenostmi obyvatel vybraných zemí s korupcí a analýzou jejich následných odpovědí. V práci jsou analyzovány odpovědi respondentů na otázky týkající se jejich samotných zkušeností s korupcí, jak korupci vnímají nebo, jaké jsou nejzávažnější problémy v jejich zemi. Následně je analyzováno, jak jejich odpovědi mohou souviset s korupcí a jak jsou jednotlivé země korupční. Výsledky jsou porovnávány s indexem vnímání korupce, tvořeným společností Transparency International.

Klíčová slova: korupce, Index vnímání korupce, úplatek, Latinská Amerika, protikorupční boj, korupční skandál, zahraniční investoři, ekonomická situace.

Analysis of the Corruption Situation in the Countries of South and Central America – Panama, Nicaragua, Honduras, Chile, Brazil and Bolivia

Abstract

The bachelor thesis deals with the issue of corruption and its occurrence in the region of South and Central America. The theoretical part of this thesis provides an insight into corruption itself and presents how corruption is distributed as well as the possible motivations for corrupt behaviour. Furthermore, the theoretical part of the thesis contains topics that are important to understand the issues addressed in the practical part, such as a description of the measurement of corruption or the problems associated with corruption in the Latin American region.

The practical part of the thesis deals with the experiences of the inhabitants of the selected countries with corruption and the analysis of their subsequent responses. The thesis analyses the respondents' answers to questions related to their own experiences with corruption, how they perceive corruption or what are the most serious problems in their country. Subsequently, it is analysed how their answers can be related to corruption and how corrupt each country is. The results are compared with Transparency International's Corruption Perceptions Index.

Keywords: Corruption, Corruption Perceptions Index, bribe, Latin America, anti-corruption fight, corruption scandal, foreign investor, economic situation.

Obsah

1 Úvod	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce.....	11
2.2 Metodika.....	11
3 Teoretická východiska	13
3.1 Definice korupce, druhy a typy korupce	13
3.1.1 Definice korupce.....	13
3.1.2 Druhy a typy korupce.....	14
3.2 Příčiny, vliv a důsledky korupce.....	18
3.2.1 Příčiny korupce	19
3.2.2 Vliv a důsledky korupce.....	21
3.3 Měření korupce, protikorupční boj, literatura o korupci v Latinské Americe ..	25
3.3.1 Měření korupce	25
3.3.2 Protikorupční boj.....	28
3.3.3 Literatura o korupci v Latinské Americe.....	30
4 Vlastní práce	34
4.1 Analýza korupční situace.....	34
4.1.1 Zkušenost s korupcí.....	35
4.1.2 Vnímání korupce.....	44
4.1.3 Nejzávažnější problémy zemí	48
5 Zhodnocení výsledků	56
6 Závěr	59
7 Seznam použitých zdrojů	60
8 Seznam grafů	68
8.1 Seznam grafů	68

1 Úvod

Korupce je všudypřítomná ve všech zemích světa, nicméně existují místa a regiony, které sužuje nadprůměrně. Jedním z těchto míst je Latinská Amerika, ke které se řadí všechny země Střední Ameriky, většina zemí Jižní Ameriky s výjimkou Surinamu a Guyany, Mexiko a některé Karibské ostrovy, jako jsou například Kuba nebo Hispaniola, na jejímž území leží Dominikánská republika a Haiti.

Většina zemí, které leží na tomto území, má veliké problémy s korupcí, přičemž následkem toho je zhoršení mnoha dalších aspektů potřebných ke kvalitnímu životu. Může se jednat například o ekonomickou situaci v zemi, která se nezlepšuje v důsledku špatné korupční situace nebo o pocit nebezpečí na ulici kvůli zkorumpovaným policistům. Bohužel je známo o tomto území, že zde na většině míst panuje chudoba, v ulicích měst pravidelně probíhá zločinné jednání a obecně jsou země tohoto území často považovány za zaostalé, přičemž je mnohdy upozadována jedna z nejdůležitějších příčin tohoto stavu, a tou je právě korupce.

Aktuálně je korupce v některých zemích normalizována a považována za nedílnou součást běžného života, jelikož občané těchto zemí se s ní setkávají pravidelně i při těch nejbanálnějších aktivitách. Vzhledem k drtivým dopadům korupce na některé státy je důležité, aby se šířilo povědomí o jejích škodlivých dopadech, jelikož boj proti ní, byť je pravděpodobně nekonečný a nelze jej vyhrát důležitým faktorem a klíčem k vylepšení životní úrovně ve spoustě zemích.

O korupci jsou dochovány písemné prameny již z dob starověké Mezopotámie, tudíž existuje na světě tento jev již po tisíciletí. Až s dnešní moderní dobou má však lidstvo nástroje k efektivnímu boji s korupcí, jelikož šířit informace o škodlivosti tohoto jevu je jednodušší než kdy dřív. Pokud bude protikorupční boj efektivní, tak životní úroveň zemí, jež aktuálně trpí kvůli špatné korupční situaci nejvíce, se bude zlepšovat.

Většina zemí Latinské Ameriky nesevádí efektivní protikorupční boj, nicméně díky organizacím, jako je například Transparency International, která bojuje proti korupci, má mnoho z těchto zemí potenciál být ekonomicky světovými špičkami. Problém s korupcí v Latinské Americe se navíc týká celého světa, jelikož se v těchto místech nachází velké surovinové bohatství, které by mohlo být důležitým i pro aktuálně nezúčastněné v bojích proti korupci v Latinské Americe. Vymýtit korupci v tomto regionu je tedy důležité nejen pro místní obyvatele, ale také pro budoucnost světového rozvoje.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je zhodnotit dopady korupce a identifikovat příčiny jejího vzniku ve vybraných zemích Latinské Ameriky, konkrétně se jedná o tyto země: Panama, Honduras, Nikaragua, Brazílie, Chile a Bolívie.

Dílčím cílem práce je zhodnocení odlišností výsledků korupčního indexu a odpovědí samotných občanů na otázky spojené s korupcí.

2.2 Metodika

V teoretické části práce jsou zpracovány ve dvou kapitolách podstatné informace týkající se korupce. V těchto kapitolách se vychází z odborných textů, knih a internetových zdrojů, které jsou zpracovány odborníky v oboru. Podstatnou kapitolou v teoretické části je Literatura o korupci v Latinské Americe, jelikož tato kapitola reflektuje situaci v zemích, kterých se následně týká praktická část práce.

V praktické části práce je analyzována korupční situace v jednotlivých zemích. Tyto země jsou zvoleny podle následujících kritérií: Brazílie jako nejlidnatější země Latinské Ameriky, Bolívie naopak jako zástupce s menším počtem obyvatel. Panama je zemí s nejvyšším HDP na obyvatele v rámci Latinské Ameriky, naproti tomu Honduras je státem s nejnižším HDP na obyvatele. Poslední dvě země jsou zvoleny dle indexu CPI, přičemž Chile má skóre v tomto indexu nejvyšší, tedy nejlepší, a Nikaragua nejhorší. Země jsou zvoleny tak, aby byly porovnány státy s největšími možnými odlišnostmi, jelikož díky těmto odlišnostem lze dohledat příčiny vzniku korupce a porovnat, jaký mají jednotlivá kritéria vliv na korupci.

Práce vychází z odpovědí poskytovaných občany zkoumaných zemí v rámci dotazníku LAPOP tvořeným na Vanderbiltské univerzitě týmem profesionálních výzkumných pracovníků, doktorů a vystudovaných, ale také stále aktivních studentů této univerzity. Dotazník LAPOP je tvořen mnoha různorodými otázkami tak, aby co nejlépe nastínil situaci v jednotlivých zemích. Dalším zkoumaným prvkem v práci je korupční index CPI, který je sestavován korupčními odborníky a obchodníky. Výsledky odpovědí skutečných občanů a pohledy odborníků dle CPI jsou v práci porovnávány a následně je v práci popsán možný důvod vzniku odlišností mezi výsledky indexu a odpověďmi občanů.

Odpovědi na jednotlivé otázky jsou zpracovány graficky, přičemž u některých otázek nejsou zaznamenány odpovědi u všech zemí. V takovém případě jsou analyzovány pouze země, které odpovědi poskytly. Grafy byly tvořeny z odpovědí občanů a reflektují jejich vnímání korupce a jejich osobní zkušenosti s korupcí v roce 2023. Grafy poskytují náhled na korupční situaci v zemi a jsou zpracovány tak, aby z nich bylo možné analyzovat korupční situaci a příčiny odpovědí v jednotlivých zemích.

3 Teoretická východiska

3.1 Definice korupce, druhy a typy korupce

3.1.1 Definice korupce

Korupce je definována mnoha autory, přičemž většina z nich ji definuje rozdílně. Vzhledem k tomu, že korupce nemá jednu správnou a přesnou definici, nelze určit, která z definic autorů je ta správná. Korupce nemá přesnou definici, jelikož mnoho autorů na ni nahlíží z jiných úhlů pohledu, které se většinou odvíjí podle typu jejich studie. Jeden z autorů nemožnost definice korupce odůvodňuje tím, že vzhledem k odlišnému vnímání korupce v jednotlivých státech, nelze najít jednu přesnou definici, jež by přišla adekvátní všem (Gardiner, 2002, s. 25). S tímto názorem se ztotožňuje i další z autorů, přičemž doplňuje tuto myšlenku o vlastní definici: *„Korupce je druh chování, které se odchyluje od normy, jež v daném kontextu, např. politickém, skutečně převládá nebo se předpokládá, že převládá. Jedná se o deviantní chování, spojené s určitou motivací, a to motivací soukromého zisku na úkor zisku veřejného“* (Friedrich, 2002).

Nicméně i přes to, že korupce není přesně definovatelnou, ji odborníci definují dle svých vlastních úvah. První z definic zní, že korupci je třeba chápat jako porušení normy nestrannosti (Kurer, 2014). Tuto definici lze však považovat za velmi úspornou. Například proto, že nedokáže zachytit případy, kdy jsou zneužívány veřejné úřady ku vlastnímu prospěchu. Navíc přijmout tuto úspornou definici by znamenalo uzavřít nejednu ze zásadních otázek, jež se týkají politické filozofie (Sparling, 2018). Do kategorie definic úspornějších lze zařadit také definici, jež označuje korupci jako porušení určitých pravidel, které jsou v rozporu se zákonem (Banerjee, Mullainathan, Hanna, 2012, s. 6). Což v praxi znamená například to, že ve správním řízení ohledně veřejné zakázky zvítězí společnost, která nabídne rozhodujícímu úředníkovi nejvíce peněz.

Definování korupce se také liší podle místa vzniku korupce. Politickou korupci popisují dva autoři ve své knize, jakožto *„transakce, které jsou vedeny mezi soukromými a veřejnými sektory, při nichž se směňují nezákonně kolektivní statky na soukromé odměny“* (Heidenheimer & Johnston, 2011, s. 6). Takřka identicky definují

politickou korupci (Shleifer & Vishny, 1993, s. 2). Tedy, že politická korupce nastává, když vláda „prodává“ svůj majetek či hodnoty za účelem vlastního prospěchu.

Další definovanou korupcí je institucionální korupce neboli korupce ve veřejných institucích, může být definována například takto: *„Institucionální korupce je projev, kdy systémová a strategická moc, jež je legální, dokonce i etická podkopává efektivitu tím, že ji odkloňuje od svého hlavního záměru“* (Lessig, 2013, s. 553).

Za poněkud atypickou snahu o definování korupce lze považovat definici, která je složená ze tří charakteristik. *„První z nich je, že daná osoba nebo firma provádí určitou formu nezákonné činnosti. Druhá, že daná osoba nebo firma, zneužívá moc nebo pravomoc v rozporu s platnými pravidly a předpisy nebo jedná nad rámec zákona, a třetí, že osoba nebo firma využívá mocenské postavení k získání osobních výhod“* (Bahoo, Alon, Paltrinieri, 2020, s. 2). Každou jednu z těchto charakteristik lze považovat za samotnou definici, nicméně autoři je shrnují do jedné definice.

3.1.2 Druhy a typy korupce

Podle Rysky a Průši (2015) lze korupci dělit podle velikosti na velkou neboli politickou, jež představuje obvykle velké transakce na nejvyšších pozicích příslušníků politických stran, a malou též vnímanou jako každodenní, která představuje například podplácení policistů či úředníků. Dále lze korupci rozlišovat podle oblasti, ve které působí, tedy buď na korupci ve veřejném sektoru, či na korupci v soukromém sektoru. Dalším typem dělení je podle struktury, korupci lze rozlišovat i na legální či nelegální.

Korupce podle rozsahu

V tomto členění korupce jsou dva základní typy, a to velká korupce a malá korupce, přičemž se od sebe neliší pouze výší částek, jež jsou využívány k uplácení, ale také polem působnosti.

Velká korupce je na rozdíl od té malé mnohem méně viditelnou v běžném světě, nicméně je to právě velká korupce, která tvoří nejznámější korupční skandály. Je to zejména proto, že za velkou korupci se označuje korupce v politické sféře. Nejedná se tedy o drobné úplatky policistům či využití známostí na úradě. Vzhledem k faktu, že se jedná o již opravdu vysoké sumy a zároveň nekalé praktiky těch nejvýše postavených příslušníků politických stran, je velká korupce obvykle do detailu propracovanou činností, protože všichni tito

vysoce postavení lidé si samozřejmě uvědomují závažnost situace a co by pro ně znamenalo odhalení, jelikož poté následuje obvykle soudní řízení. Politická korupce se však netýká pouze rozhodování o veřejných zdrojích, týká se také zákonodárné moci a přijímání zákonů na základě toho, že se za prosazení tohoto zákona postaví vysoko postavený zkorumpovaný politik (Ryska & Průša, 2015).

Projevy velké korupce se dají také dělit, jako první příklad lze zvolit zpronevěru veřejných zdrojů. Jedná se o trestný čin, kdy si pachatel přisvojí věc, jež mu byla svěřena, čímž způsobí patrnou škodu na cizím majetku. V politickém měřítku to může znamenat například využití dotačních peněz pro své vlastní potřeby, tedy nevyčerpat celou částku dotace na objekt, pro který byla obdržena, a zbytek peněz si přivlastnit.

Za další z projevů, který popisují Estrin a Pelletier (2018, s.67), je považován soukromí prospěch z privatizace státního majetku. Pojem privatizace znamená převod majetku státního na majetek soukromý. Za korupci se však samozřejmě považuje pouze za předpokladu, že majetek není odkoupený a zároveň není celý proces proveden se všemi právními náležitostmi. Na území střední a východní Evropy největším procesem legální privatizace prošly státy po roce 1990 hlavně kvůli změnám režimu ve většině států z této oblasti.

K velké korupci lze zařadit také nehospodárné nakládání s veřejnými zdroji. Jde zejména o nehospodárné, neúčelné a neefektivní nakládání s veřejnými prostředky (ČMUD, 2024). O zajištění správného nakládání s veřejnými zdroji by se měla postarat finanční kontrola.

Další formou popsanou organizací Transparency International (2008, s. 23) a zároveň jednou z nejběžnějších je zneužívání veřejné moci při udělování veřejných zakázek a veřejně financovaných projektů. Proces probíhá tak, že firmy poskytují úplatky jako cenu za to, že obvykle velmi drahá veřejná zakázka placená z peněz státu bude v zadávacím řízení přiřknuta této společnosti. Mnohdy tyto úplatky bývají hlavním zdrojem nelegálního financování politických stran.

Do dalších forem se řadí klientelismus a nepotismus. Klientelismus je označován, jako zvýhodňování svých známých, buď přátel nebo skupiny lidí, se kterou je takzvaný „patron“ spřízněný (Transparency International, 2008, s. 22). Přičemž se jedná obvykle kvůli známosti obou stran o velmi blízké pouto a o vztah založený na důvěře. Klientelismus může spočívat například v poskytování protekce nebo také v poškozování zájmů subjektů, jež nebojují za stejnou věc. V politické sféře tento jev úzce souvisí s přidělováním veřejných

zakázek, což může mít vliv na státní hospodářský výsledek. Nepotismus je potom velmi podobného rázu, tedy opět se odvíjí od určité protekce vlastního příbuzenstva či známostí, nicméně se týká převážně dosazování na pracovní pozice, kdy je obvykle tento známý preferovaný například před více adekvátním uchazečem. Kvůli nepotismu mohou také vznikat uměle vytvořené nepotřebné pracovní pozice. Kromě toho může mít nepotismus i vliv na rozvoj lidského kapitálu, což může ovlivnit hospodářský rozvoj země. A to zejména proto, že jedinci, jež vnímají existenci nepotismu, nemají takovou motivaci investovat do lidského kapitálu (Perez-Alvarez & Strulik, 2021). Klientelismus a nepotismus lze tedy považovat za velmi nebezpečné prvky pro celkový ekonomický rozvoj zemí, v nichž jsou jejich případy obvyklé.

Dále do velké korupce je zahrnuto vynášení důvěrných a veřejně nedostupných informací, což spočívá v tom, že zkorumpovaný úředník sdělí neveřejnou informaci člověku či skupině lidí, jež jsou ve střetu zájmu proti této věci, čímž jim poskytne výhodu, jelikož s informací pracují dříve, než je veřejná.

Poslední podstatnou formou velké korupce jsou tzv. zločiny bílých límečků, tyto zločiny podle Jelínka (2018, s. 71) lze dělit dle dvou rozlišných pohledů. První z nich vychází z původní myšlenky Edwina H. Sutherlanda, který pojem zločiny bílých límečků vymyslel. Původní jeho myšlenka tedy je, že se jedná o zločin, který je páchaný osobou vysokého postavení, která páchá tento zločin v rámci jejího povolání či profese. Za modernější pojetí pak lze považovat myšlenku, že zločiny bílých límečků jsou jakási forma nenásilné hospodářské, majetkové nebo i nemajetkové kriminality. V praxi se tyto zločiny mohou týkat například již zmiňované zpronevěry, úplatkářství, nebo zneužívání neveřejných informací.

S Malou korupcí se na rozdíl od té velké může setkat obyčejný pracující člověk, přičemž v některých zemích dokonce na denní bázi. I proto bývá malá korupce označována jako každodenní. Vzhledem k faktu, že malá korupce je mnohem běžnější než ta velká, se samozřejmě částky v ní nepohybují na stejné hladině, obvykle se jedná o nízké peněžní sumy, nicméně to je i důvodem vyššího počtu pachatelů malé korupce, jelikož říct si o malý peněžní úplatek nemusí považovat pachatel za nikterak závažný prohřešek proti zákonu.

Mezi nejběžnější formy malé korupce patří podplácení úředníků nebo příslušníků policejních složek. Trestní zákoník v České republice definuje úplatek jako „jakoukoliv neoprávněnou výhodu, nikoli jen peněžní“ (Randl Partners, 2020). Korupčního chování ve formě úplatkářství se tedy může dopustit ten, kdo za účelem svého vlastního prospěchu

využije tuto „výhodu“ ať už formou peněz či jinou. Tuto formu korupce lze považovat za tu nejběžnější. Například na některých územích Latinské Ameriky je tato forma korupce prakticky součástí běžného života. Jedním z faktorů vzniku této nepříjemné situace v zemích Latinské Ameriky je také to, že příjemci těchto úplatků (policisté, úředníci) jsou často iniciátory těchto plateb.

K dalším formám malé korupce se řadí záměrně nepřehledná regulace, zatemňování pravidel, záměrně špatná organizace nebo zneužívání pravomocí, které vyplývají z kontrolní činnosti veřejné správy.

Korupce podle sektoru

Zde se korupce dělí podle Rysky a Průši (2015) do dvou sektorů, a to na veřejný a soukromý. Korupce **veřejného sektoru** může být také rozdělena do dvou podkategorií, tedy na byrokratickou a politickou. Byrokratická zahrnuje přijímání úplatků úředníků zaměstnaných ve státní správě, za tyto úplatky se úředníci mají postarat o to, aby uplácený bez problémů dostal povolení potřebné k jeho zájmu. Druhý typ korupce ve veřejném sektoru, tedy politická korupce, se týká zejména vysoce postavených politiků a liší se od byrokratické zejména tím, že se nejedná pouze o veřejné zakázky a jejich výběrová řízení, ale i o zákony a jejich formu.

Korupce soukromého sektoru se liší, jak už z názvu vyplývá, tím, že se odehrává ve sférách neveřejných, tedy například v soukromé společnosti. Jedná se obvykle o to, že dané společnosti se snaží získat tu nejvíce lukrativní zakázku, čímž vzniká konkurenční boj z důvodu vidiny nejvyššího možného zisku, jež nutí společnosti jednat korupčně. K tomuto typu korupce řadíme také kartelové dohody. Význam kartelových dohod je takový, že obchodníci se stejnými produkty společně manipulují s cenou za účelem dosažení vyšších zisků. Provozování kartelu je však na území České republiky protizákonné.

Korupce tohoto sektoru však může probíhat také uvnitř společnosti v podobě tunelování. Tunelování lze chápat jako jev, při kterém osoba s přístupem k majetku společnosti úmyslně snižuje jeho množství ku prospěchu svému (Kotlán, 2015).

Legální a ilegální korupce

Dělení korupce na legální a ilegální se dá nejlépe popsat tak, že **ilegální korupce** je veškeré korupční jednání, při kterém účastník jedná ilegálně neboli protizákonně. **Legální korupce**, vzniká obvykle kvůli nedokonalosti zákoníků daných států. Jedná se tedy o jakési

neférové jednání, které si účastník ovšem dokáže obhájit, díky „mezerám“ v zákoníku. K legální korupci lze zařadit i transparentní „lobbing“. Lobbing představuje „*legální prosazování zájmů určité skupiny v rozhodovacím procesu*“ (Ministerstvo vnitra, 2010, s.13). Lobbing však lze považovat za legální pouze tehdy, pokud nepřeroste v klientelismus a je dostatečně transparentní. Tento typ lobbingu je legální proto, že je považován za součást demokratického procesu.

State capture

State Capture je pojem, jež popsali Leitner a Meissner (2017), dle nich znamená ovládnutí státu a je samostatným druhem korupce. Jedná se o to, že soukromé, a tedy neveřejné subjekty ovládnou justiční, legislativní a kontrolní mechanismy. V podstatě převezmou kontrolu nad veřejnými složkami státu. Velké organizace se za pomoci ovládnutí státu snaží zajistit co nejlepší postavení na trhu a poškodit co nejvíce konkurenci. Zároveň se věnují tomu, aby udržely dobré vztahy s vysoko postavenými politiky a ti neměli důvody k tomu, aby sešlo z dohod mezi nimi. Cílem pak je udržet zkorumpované politiky co nejdéle u moci, jelikož v takovém případě mají tyto subjekty stát víceméně ve své moci.

Formy State capture:

- Zneužití legislativní moci
- Podkopávání svobodných voleb (například financováním kampaně svého favorita či skrytou reklamou)
- Zneužívání auditu, vyšetřování a dozoru
- Korupční správa médií
- Politické vydírání
- Formování koluzivních sítí

3.2 Příčiny, vliv a důsledky korupce

Korupce je jev, který by v ideálním světě neměl existovat. Realita je však taková, že korupce se děje na denní bázi, a to z důvodů, které mohou vyplývat z touhy po penězích až po zisk politické moci. Kdyby viníci neměli motiv, korupce by pravděpodobně neexistovala. V této kapitole budou tedy rozebrány možné příčiny vzniku korupce, její vliv a dopady.

3.2.1 Příčiny korupce

Příčinou korupce může být například chtíč po vlastním bohatství, větší moci nebo lepším prospěchu. K úplnému určení jednotlivých příčin korupce je však nutné znát následující informace: podmínky jejího vzniku, prostředí, ve kterém se korupční chování odehrává, a další důležité podněty (Melecký, Šimek, Jiráková, 2004, s. 66).

Vznik korupce kvůli monopolu

Monopol je neduhem nedokonalé konkurence, tedy konkrétně se jedná o situaci, kdy na trhu nabídky neexistuje více než jedna strana. Pokud se na trhu nachází monopol, je velmi pravděpodobné, že na základě postavení této společnosti se budou její činitelé rozhodovat bez braní ohledů na pravidla, jelikož nemají konkurenty, kteří by kontrolovali, zda monopol jedná podle pravidel a zákonů (Ryska & Průša, 2015). Další motivací monopolu ke korupčnímu chování je také výhodné postavení na trhu. Může se jednat například o požadování úplatků za služby, které poptávající nemohou na trhu sehnat u jiného dodavatele nebo pouze za příliš vysokou cenu. Je důležité, aby samy státy kontrolovaly jednání monopolů na svém území, protože nejlepší obranou proti monopolistické korupci je postavení monopolu do pozice, kdy se zodpovídá kontrole a může být za korupční chování sankcionován.

Nízké mzdy pracovníků státní správy

Nízké mzdy zaměstnanců veřejného sektoru jsou zcela logickým popudem pro subjekty, které jednájí korupčně, přijít s nabídkou peněžního úplatku. Tito lidé si uvědomují, že úplatek může pro daného úředníka znamenat velkou část jeho příjmů a na druhé straně zaměstnanec je jednoduchým cílem, jelikož finanční přilepšení potřebuje. Vzhledem k tomu, že stát nemusí mít dostatek prostředků na zvyšování mezd těchto zaměstnanců, je nejlepším možným řešením propracovaný zákon, který uvalí na vinného zaměstnance adekvátní trest. Další z možností je držet platy úředníků na úrovni průměrné mzdy, aby pracovníci neměli pocit nedostatečného ohodnocení jejich práce.

Chudoba státu

Chudoba a nevyspělost státu může být motivací ke korupčnímu jednání občanů zejména z důvodu nedostatků, se kterými se chudší státy potýkají. Může se jednat například o nedostatek kvalitní zdravotní péče, z čehož plyne, že movitější lidé z chudých zemí se snaží protlačit své blízké za pomoci úplatků do zaplněných nemocnic přednostně nebo jim zajistit tu nejlepší možnou péči. Další motivací v chudších státech bývá nedostatek kvalitních vzdělávacích institucí, i v tomto případě si musejí lidé, jež chtějí své dítě dostat na kvalitní školu, zaplatit úplatek. Faktorem, který nenapomáhá k vylepšení situace, je zejména velmi často nekvalitní a nedostatečný trestní zákoník. Tento fakt samozřejmě dopomáhá k tomu, že zaměstnanci zmíněných pracovišť nepociťují strach z přijetí úplatku. (Fisman & Golden, 2015, s.15).

Měkká pravidla

Dalším motivačním prvkem ke korupci jsou tzv. měkká pravidla. Jedná se o pravidla, která po jejich porušení nejsou postihována adekvátním trestem, a často pro subjekt, který jedná korupčně, znamenají pouze zvýšení nákladů, nikoliv však trest ve výši například odnětí svobody (Rambousek, 2012). Existenci měkkých pravidel můžeme registrovat například u výběrových řízení týkajících se státních zakázek.

Úroveň neformálních institucí

Za neformální instituce jsou označovány jisté ustálené zvyky, tradice a obecně kultura daného státu či společnosti. Nejedná se ani tak o motiv ke korupci, jako o nedostatečné povědomí a celkové vzdělání o korupci a jejích škodlivých dopadech. Pokud je v dané společnosti nízká úroveň neformálních institucí, obvykle se to odráží na míře tolerance korupčního chování. Zamezit této příčině vzniku korupce lze kvalitním vzdělávacím systémem a šířením informací o škodlivosti korupce (Jiráková, Šimek, Melecký, 2004, s. 67).

Ostatní příčiny korupce

Příčin korupce je mnohem více a o některých motivacích pro korupční chování doposud nemusí být povědomí. Jedná se tedy o tak rozsáhlé téma, že nelze popsat všechny možné příčiny vzniku. Zde jsou tedy další z frekventovanějších příčin nebo motivací, které nebyly v práci popsány.

- Selhání trhu
- Nedokonalost kontrolních mechanismů
- Kvalita státní správy
- Společenské změny

3.2.2 Vliv a důsledky korupce

Vliv korupce působí v několika oblastech, avšak v každé z těchto oblastí korupce vyvolává odlišné dopady. Důsledky korupce jsou většinou negativního rázu, nicméně jsou i ojedinělé případy, kdy korupce může být ku prospěchu věci. Konkrétní příklady těchto důsledků a rozdílného působení korupce v odlišných oblastech budou rozebrány v této kapitole.

Ekonomická oblast

V ekonomické oblasti má korupce vliv na oslabení principu volné soutěže, důsledkem toho pak jsou zvýšené transakční náklady (Bohatá a spol., 2022). Pokud jsou transakční náklady vysoké, tak tento faktor ovlivňuje fungování ekonomiky. V tomto případě pak důsledek pociťují úplně všichni občané daného státu, jelikož vysoké transakční náklady se prakticky rovnají vysokým cenám. Dále lze korupci v ekonomické oblasti popsat jako jev, který se netýká ekonomiky jako celku, nýbrž obvykle jednotlivých oblastí ekonomiky nebo jednotlivých regionů. Korupce může mít také dopad například na výši investování do školství, zdravotnictví a na údržbu veřejných statků, a to zejména proto, že tyto projekty nejsou úzce spjaty s možností uplácení lidí, kteří rozhodují o financování a rozdělení státního rozpočtu (Polouček a spol., 2006).

Dalším důsledkem korupce je snížení celkové výkonnosti ekonomiky. K tomuto jevu dochází kvůli úplatkům, které zhoršují alokaci ekonomických zdrojů. V souvislosti s těmito fakty má korupce špatný vliv na výnosnost podniků a ceny jejich akcií (Kohout, 2013, s.

115). Pokles cen akcií však nemusí představovat špatné znamení pouze pro podnik, kterého se týká. Pokles akcií, byť jen malý, může v konečném důsledku zapříčinit i hospodářskou krizi.

Existují studie, které se věnují korelačnímu vztahu mezi růstem HDP a mírou korupce. Konkrétně studie autorů organizace OECD (2015) pojednává o tomto vztahu a rozděluje působení čtyř různých kategorií, v nichž působí korupce, a popisuje jednotlivé vlivy těchto zkorumpovaných kategorií na ekonomiku státu. První z těchto kategorií je těžební průmysl, tedy kategorie, jež tvoří hlavní zdroj ekonomického rozvoje v mnoha zemích. Působení korupce v tomto odvětví může zapříčinit pomalejší těžbu a zpronevěru peněz získaných z těžby. Pokud tedy hrubý domácí produkt v daných zemích stojí zejména na těžebním průmyslu, korupce má vysoký vliv na výši HDP. Za druhou kategorii je považována infrastruktura státu, která nemusí působit, jako aspekt, jež je přímo spjatý s ekonomikou státu, nicméně je spjata s růstem produktivity. Dle autorů zde tvoří největší problém monopolistická konkurence na trhu, kdy si tyto monopoly mohou říct o veliké sumy za výstavbu, z čehož plyne ochuzení státu o finanční zdroje. Třetí kategorií jsou zdravotnické služby, tedy další kategorie financovaná státem. Zde situace není nikterak komplikovaná. Pokud se chovají zdravotnické služby korupčně tak okrádají stát o cenné finanční prostředky. Poslední kategorií, které se autoři věnovali, je vzdělání. Vzdělání, tedy důležitá součást pro růst vyspělosti státu, je, podobně jako zdravotnický sektor, ve většině zemí financována státem. Pokud se tedy chová školství korupčně, plyne z toho pro stát ztráta finančních zdrojů, a to nejen na financování již fungujících škol, ale také pro budování nových vzdělávacích institucí. Dle této studie tedy lze tvrdit, že jistý vztah mezi korupcí a růstem HDP existuje.

V zemích Latinské Ameriky má vysoká míra korupce vliv na to, jak ostatní země vnímají obchodování se zeměmi, které do této oblasti patří. Obchodování s těmito zeměmi je velmi rizikové a v některých aspektech může být i nebezpečné. Latinská Amerika i kvůli korupci patří mezi regiony se slabším ekonomickým rozvojem (Spillan, Virzi, Garita, 2014).

Zahraniční investoři

Působení korupce na četnost a také objem zahraničních investic popisuje Elliot (2002). Hlavním rozhodujícím faktorem pro případné investování do vybraných zemí mohou být korupční skandály. Korupční skandály mají velmi negativní vliv na investory, jelikož je mohou odradit od investování do státu s četnými korupčními skandály. Státy s vyšším výskytem korupce nejsou tedy perspektivní pro zahraniční investory, přičemž jedním

z důvodů mohou být i protikorupční zákony ve vyspělých zemích, z kterých obvykle tito investoři pocházejí. Investování se pak obvykle nebrání zahraniční investoři s podobným korupčním indexem jako konkrétní země, do které hodlají investovat. V dobách narůstající mezinárodní ekonomické integrace znamená korupce velké narušení obchodních a investičních toků.

Podle Godineze (2015, s. 36) zájem zahraničních investorů lze posuzovat dle pojmu, který se označuje jako korupční vzdálenost. Jedná se o pojem, jenž označuje rozdíl mezi mírou korupce domácí a hostitelské země. Význam je možno interpretovat tak, že pokud má země nižší míru korupce než země, z které pochází investor, je tato země investičně atraktivní pro tohoto investora, pokud je tomu naopak, tedy, že země investora má nižší míru korupce než země s potenciálem investice, bývá obvykle otázkou pro investora, jak moc vysoká je míra korupce a zda tato země registruje častý výskyt korupčních skandálů.

Korupční skandály

Důsledkem korupce, který bývá obvykle nejvíce na očích, jsou tzv. korupční skandály. Lze je definovat jako „korupční jednání, které vyvolá silnou reakci veřejnosti“ (Hawthorne & Magu, 2018). Jedná se tedy o vynesení informací o korupčním jednání na veřejnost. Z toho plyne, že státy se slabší žurnalistikou obvykle více trpí na korupci, jelikož korupční skandály svým způsobem mohou regulovat četnost korupce. Korupční skandály mohou vyplynout na povrch jak ve veřejném sektoru, tak v soukromém, nicméně je logické, že veřejný sektor poutá více pozornosti, jelikož se jedná o skandály veřejných činitelů.

Příklady korupčních skandálů v práci jsou spojeny s Latinskou Amerikou, přičemž první z nich se týká města Bogota v Kolumbii, kdy starosta města v letech 2008-2010 zadával veřejné zakázky jedné vybrané společnosti. Jeho korupční jednání se však dostalo na veřejnost, což pravděpodobně bylo důvodem k jeho uvěznění, ačkoliv na území Latinské Ameriky není běžné být odsouzen k odnětí svobody za korupční jednání (Gilbert, 2019). Druhý příklad korupčního skandálu se odehrál v Guatemale, kdy prezident Jimmy Morales, který zvítězil v prezidentských volbách roku 2015, založil svou volební kampaň na protikorupčních sloganech, nicméně po jeho zvolení byl obviněn z korupce a jeho jméno bylo spojováno s kontrakty uzavřenými mezi ním a Americkou lobbistickou společností (Pring, 2017, s. 8). V tomto případě však nedošlo k odsouzení.

Na základě těchto dvou příkladů lze tvrdit, že korupční skandály mohou, ale také nemusí dopomoci k adekvátnímu trestu za korupční jednání.

Sociální oblast

Korupce působí také v oblasti sociální. Nadměrná korupce v sociální oblasti představuje významné riziko pro prohlubování sociální nerovnosti a nestabilitu veřejných institucí. Zároveň ve společnosti tvoří nespravedlivé rozdíly a dopomáhá k tvorbě mocenských struktur. Tyto mocenské struktury, jež vzniknou za pomoci korupčních praktik, často neodrážejí skutečnou vůli občanů vyjádřenou demokratickým procesem.

V nevyspělých zemích je korupce neodmyslitelnou součástí politické kultury, což vede k vážným důsledkům v oblasti poskytování základních občanských práv a služeb obyvatelstvu těchto zemí. Úřady nevyspělých zemí obvykle selhávají v poskytování kvalitních služeb, protože zdroje jsou odkloněny kvůli korupci na úkor těch, kteří je potřebují nejvíce. Kvůli tomu pak vzniká společnost rozdělená do dvou skupin, přičemž první z nich má přístup k lepším životním podmínkám a ta druhá je ponechána bez adekvátní péče (Bohatá a spol., 2022).

Korupce může mít podle Funka, Hinojosa a Piscopa (2019) dokonce i vliv na genderovou rovnováhu, jelikož existují studie z Latinské Ameriky, které se zabývají angažováním žen v politických stranách na základě korupční situace. Studie potvrzuje, že strany v dobách, kdy jim občané nedůvěřují, povolávají do svých řad ženy, jelikož ženy jsou vnímány jako důvěryhodnější a čestnější. V konečném důsledku je sice pozitivní, že se ženy dostanou do pozic v politických stranách, nicméně je velmi nemorální dělat to takovýmto způsobem a myšlenku genderové rovnováhy to spíše podkopává.

Politická oblast

V politické oblasti lze korupční dopady určit velmi jednoduše, jelikož korupce se vůbec neslučuje s myšlenkou demokratické vlády, tudíž za první z důsledků lze považovat oslabení demokracie. Ve státech, které nemají silné vazby k demokracii, může korupce znamenat aspekt, který jejich občany úplně odkloní od myšlenky demokratické vlády a následně volí nedemokratické alternativy (Woo & Choi, 2018, s. 11).

Dalším dopadem úzce spjatým s politickou oblastí je obecně pomalejší růst a rozvoj politických institucí, poněvadž korupce často vede k deformaci institucionální struktury, neboť klíčové organizace jsou v rukou zkorumpovaných jedinců, přičemž tento faktor narušuje celkovou efektivitu veřejné správy. Státy se zkorumpovanou vládou se tedy mohou dostat do fáze stagnace politického vývoje.

Korupce v politické oblasti je podle Funderbunka (2016) úzce spjata s tou sociální a to zejména, tak že občané mají pocit, že vláda je jakýmsi jejich odrazem. V momentě, kdy vláda jedná korupčně, se tedy může šířit mezi obyvateli cynismus a jistá forma alibismu, kdy přijmou korupci jako běžnou a beztrestnou, čímž se zvyšuje nedůvěra v instituce a politické systémy. Tyto faktory oslabují legitimitu státu a kvůli nim vznikají politické problémy. Důsledkem korupce v politické oblasti může být v extrémních případech politická a sociální nestabilita. Nedůvěra občanů v instituce může znamenat vyvolání protestů, demonstrací a z dlouhodobého hlediska tedy může mít vliv i na bezpečnost v zemi.

3.3 Měření korupce, protikorupční boj, literatura o korupci v Latinské Americe

Tato kapitola se věnuje měření korupce a indexů, přes které je možné korupci měřit, dále popisu možných praktik při bojování proti korupci a také podrobnému popisu korupční situace v zemích Latinské Ameriky.

3.3.1 Měření korupce

Měření korupce dle Bohaté a spol. (2022, s. 133) představuje náročnou úlohu. Korupce je vysoce latentní formou trestné činnosti, kdy obvykle chybí přímý fyzický následek pro oběť při vzájemné interakci mezi dvěma pachateli korupčního jednání. Z tohoto důvodu se často zaměřujeme především na „vnímání“ korupce a v určité míře i na self-reporting, tedy zaznamenávání vlastních zkušeností respondentů průzkumu. Mezi společnostmi, jež sbírají odpovědi respondentů, patří například LAPOP.

Proč měřit korupci?

Podle Fletchera a Herrmanna (2016) měření korupce upozorňuje na rozsah problému, což jde ruku v ruce s potřebou tyto problémy řešit a přijmout opatření k jejich řešení. Dále měření napomáhá určit jak a kam mířit konkrétní protikorupční opatření, jelikož pokud není známo, kde je korupce nejkritičtější, a tedy i nejfrekventovanější, je velmi obtížné zjistit, kam je potřeba obranné mechanismy směřovat. V návaznosti na to pak měření dlouhodobě pomáhá k vyhodnocování těchto protikorupčních strategií. Při vyhodnocování úspěšnosti konkrétních protikorupčních strategií je nutné porovnat množství korupce, k němuž

docházelo před zásahem, s množstvím, k němuž docházelo po zásahu, a zjistit, jaké změny v množství a povaze korupce byly vykazovány před a po zavedení jednotlivých strategií.

Z pohledu uživatelů veřejných služeb se neefektivita a nespravedlnost v poskytování těchto služeb často vnímají jako zneužití veřejné moci. Tyto nedostatky odčerpávají zdroje ze systému, který by měl primárně sloužit veřejnosti. I když drobné korupční praktiky a úniky ze systému nemusí být tak mediálně popularizované jako velké korupční skandály, stejně vytvářejí pro korupci příznivé prostředí. Měření je tedy klíčové zejména proto, že může odhalit klíčové problémy ve veřejných službách a posoudit, jak efektivně fungují protikorupční opatření.

U manažerů a pracovníků na projektech v agenturách, jako je například Světová banka, by bylo velmi relevantní zkoumat míru úniků způsobených na základě korupce v zemích, kde projekty realizují. Nicméně odpovědní manažeři v mezinárodních institucích často nejsou povinni detailního zhodnocení rozsahu těchto úniků a pokud by bylo po nich požadováno toto zhodnocení, pravděpodobně by se setkali s obtížnostmi při identifikaci a specifikaci jistých korupčních praktik. Přitom kdyby byla měřena míra těchto úniků a celková míra korupce, bylo by přispěno k větší transparentnosti a odpovědnosti v rámci mezinárodních iniciativ a k větší spravedlnosti a efektivitě při využívání veřejných zdrojů.

S měřením korupce, jak popisují Shacklock a Galtung (2016), jsou však také spojeny určité problémy, jelikož jakékoli smysluplné snahy o měření výskytu korupce v různých zemích vyžadují shromažďování údajů na základě společně stanovené definice nebo alespoň jejího chápání. Bez této dohody na definici je téměř nemožné propojit různé soubory údajů tak, aby byly porovnatelné. Vzhledem k tomu, že definování korupce je rozporuplné a existuje mnoho různých definic, jak bylo zmíněno v první kapitole, dle některých analytiků je nemožné kvantifikovat výskyt korupce v jednotlivých zemích, a to zejména z důvodu odlišného kulturního vnímání podvodů a neshodujících se právních definic korupce.

Corruption Perceptions Index (CPI)

Index vnímání korupce, vytvářený neziskovou mezinárodní organizací Transparency International, představuje klíčový ukazatel úrovně korupce v řadě zemí. Od svého zahájení v roce 1995 se stal důležitým nástrojem pro hodnocení a srovnávání korupčních jevů. Tento index vychází z pečlivě analyzovaných informací, které jsou shromažďovány z různých zdrojů, což mu poskytuje důvěryhodnost a objektivitu. Jeho vývoj a metodologie sledování

vnímání korupce přinášejí přínosy pro porozumění rozsahu korupčních praktik (Transparency International, 2023).

Díky tomuto indexu je možné získat lepší povědomí o trhu, z čehož vyplývá, že index je velmi důležitou pomůckou pro investory a analytiky při vstupu na trhy konkrétních zemí. Lze tedy tvrdit, že investorům, kteří jsou seznámeni s existencí tohoto indexu, poskytuje jistou výhodu.

Funkce indexu vnímání korupce tedy není pouze jakési posouzení korupční situace, ale také klíčový prvek pro investiční rozhodnutí, která mohou přispět k udržitelnému rozvoji a integritě obchodního prostředí na území konkrétních zemí (Kohout, 2010, s. 107).

Byť tento index mnozí považují za nejlepší nástroj měření korupce má, také jisté chyby. Za tyto chyby lze považovat například stručnost dotazníků, nepravidelnost (v některých zemích se nesbírají data každý rok) nebo fakt, že CPI nebere v potaz konkrétní korupční skandály v zemích během určitých období, výsledky tedy mohou být občas zkreslené (Shacklock & Galtung, 2016).

Bribe Payers Index (BPI)

Výzkum BPI se specializuje na analýzu korupce nabízející strany a byl poprvé realizován v roce 1999. Index BPI systematicky zkoumá tendence firem působících ve 30 předních exportních zemích k podplácení v zahraničí. Výsledky tohoto indexu odhalují, že společnosti z nejbohatších zemí se obvykle umísťují v horní části hodnotové škály. Paradoxem však je, že firmy z těchto zemí často praktikují korupci, a to zejména v zemích, které jsou ekonomicky a vývojově nevyspělé (Dainty & Murray, 2013, s. 147).

Global Corruption Barometer (GCB)

Global Corruption Barometer shromažďuje a následně vyhodnocuje data ohledně toho, jak veřejnost vnímá korupci a jaké s ní mají občané zkušenosti. První výzkum proběhl v roce 2003 a poslední v roce 2017. Obvyklý počet zemí, jež se výzkumu účastní, se pohybuje okolo devadesáti. Z výsledků dostupných na webu organizace Transparency International (2017) je patrné, že ve více než polovině zúčastněných zemí panuje ze strany občanů nespokojenost s vládou a korupční situací. Tento dotazník je považován za největší ve svém oboru, tedy měření korupce, a zakládá si na tom, že jsou dotazováni obyčejní lidé společnosti, a na kvalitě svých dat.

3.3.2 Protikorupční boj

Vzhledem k tomu, že korupce není pozitivním jevem pro společnost, je podstatné pro každý stát věnovat se protikorupčnímu boji. Hlavním aspektem pro boj s korupcí je vytvoření konkrétních prevenčních programů a postupů v souladu se zásadami vlastních právních systémů. Každý stát by měl mít povinnost formulovat efektivní a koordinované protikorupční strategie, které podporují aktivní účast občanů, a zobrazují základní principy právního státu, správné spravování veřejných záležitostí a majetku, integritu, transparentnost a v neposlední řadě odpovědnost. Kromě toho státy, které bojují proti korupci, musí implementovat a posilovat efektivní postupy zaměřené na prevenci korupce a pravidelně hodnotit příslušné legislativní nástroje a správní opatření s cílem posoudit jejich účinnost v prevenci a boji proti korupci. Zjednodušeně je potřeba, aby každý stát měl své konkrétní programy i postupy prevence a protikorupčního boje, které by měly být podporovány občany a podpořeny zapojením občanů.

Protikorupčnímu boji se věnuje také Organizace spojených národů, která vypracovala praktického průvodce, jak vytvářet protikorupční opatření a strategie, jež nazvala „**National anti-corruption strategy**“. Funkčnost těchto opatření popisují Carloni a Gnaldi (2021, s. 10). V této strategii figurují podrobná analýza a specializovaná studia k identifikaci specifických rysů korupce v konkrétních zemích. Dále k této strategii patří srovnávací pozorování jednotlivých případů korupce, analýza již existujících případů korupce, shromažďování veškerých relevantních informací týkajících se korupce a kontrola zranitelnosti protikorupčních strategií. Tato strategie však nesmí opomíjet působící síly, a to jak z hlediska aktérů, kteří by mohli podporovat protikorupční politiku, tak i z hlediska těch, kteří by jí mohli odporovat. Strategie by měla být pečlivě přizpůsobena konkrétnímu kontextu a je doporučeno, aby byla ambiciózní, nicméně zároveň reálně dosažitelná. Je důležité stanovit konkrétní a specifická opatření pro hlavní cíle jednotlivých částí reformy, vyhodnotit náklady a přínosy a naplánovat priority a posloupnost jednotlivých kroků. Dle operačních pokynů Organizace spojených národů by měla být koordinace protikorupční strategie svěřena subjektu na vysoké úrovni, úzce spjatému se strukturami odpovědnými za uplatňování a monitorování těchto politik. Každý konkrétní aktér, který je zapojený do koordinace a řízení protikorupčních strategií, by měl disponovat odpovídající pravomocí pro snazší operování ve své funkci.

Další institucí, která se věnuje protikorupčnímu boji, je **Anti-Corruption Council** (Protikorupční rada), její fungování popisuje organizace OECD (2012, s.78). Rada vznikla v roce 2001 a její aktivity zahrnují oblasti jako například privatizace nebo obchodní dohody spojené s privatizovanou firmou, které mohou ohrožovat zájmy veřejnosti. Tato rada však čelí i žalobám ze strany vyšetřovaných, nicméně od těchto žalob se distancuje a označuje je za snahu omezit vyšetřování korupce a bránit veřejné informovanosti o tomto problému. Je důležité zdůraznit, že Rada není samostatným vyšetřovacím orgánem, jelikož její role je taková, že zasahuje do jednotlivých případů pouze, pokud se jedná o velkou korupci, z těchto případů následně plynou již zmiňované žaloby. V posledních letech s příchodem nových institucí pro boj proti korupci, jako jsou například Agentury pro boj proti korupci v jednotlivých státech nebo Komisariát pro přístup k veřejně důležitým informacím, význam této Rady lehce poklesl.

Velmi silnou organizací, která se věnuje boji proti korupci, je **Skupina Světové banky**. Tato organizace stanovila pravidla s cílem eliminovat korupci v rámci všech projektů, na kterých se podílí Světová banka. Tato pravidla nejsou pouhým prohlášením, nýbrž jsou důsledně uplatňována prostřednictvím procesů slyšení a vylučování. Místopředsednictví Světové banky, přesněji jeho oddělení integrity, aktivně provádí vyšetřování a pořádá slyšení k případům podezření z korupce. V případě potvrzení korupce je dotyčná osoba nebo firma zařazena na seznam osob a entit, na něž se vztahuje embargo. Tyto subjekty pak nejsou oprávněny účastnit se žádného projektu, ve kterém se angažuje Světová Banka (The World Bank, 2023).

Podobné postupy a seznamy vyloučených subjektů vede i Mezinárodní měnový fond a všechny regionální rozvojové banky. Důsledkem vzájemných dohod mezi těmito institucemi je zkvalitnění tvorby těchto seznamů. Světová banka se tedy neomezuje pouze na vlastní administrativní pravidla a procesy, ale také aktivně podporuje protikorupční programy a často spolupracuje s jednotlivými zeměmi na úpravě jejich právních předpisů, institucí a postupů v oblasti vymáhání práva (Bismuth, Dunin-Wasowicz, Nichols, 2021).

Důkazem toho, že proti korupci lze bojovat i bez vysokých finančních prostředků, je organizace **PTF**, jejíž práci popisuje Landell-Mills (2013, s. 22). Tato nezisková organizace vznikla v roce 2000 s účelem poskytovat pomoc organizacím občanské společnosti v rozvojových zemích při jejich úsilí o potírání korupce. Organizace občanské společnosti jsou sdružení občanů, financovaná převážně z darů a členských příspěvků, a nepředstavují ani vládní agentury, ani soukromé podniky. Tyto organizace mohou zahrnovat malé

komunitní skupiny, ale také rozsáhlé korporace a různorodá neprofesionální sdružení či nezávislá centra pro výzkum politiky. Klíčovým prvkem je zejména jejich nezávislost na státní moci.

Za jednu z nejsilnějších zbraní boje proti korupci moderní doby je považován e-government, jeho práci popisuje Aiolfi (2017, s. 21). Představuje elektronickou formu vlády, skrze kterou občané digitálně interagují s vládou. Tyto interakce mohou zahrnovat jak záležitosti byznysu, tak záležitosti při podpoře řešení občanských problémů nebo také komunikaci vládních subjektů mezi sebou. Ve státech, kde je e-government rozvinutý a kvalitně fungující, se objevuje pozitivní korelace s Indexem korupce (CPI). Lze tedy tvrdit, že zvyšování kvality funkčnosti a celkové úrovně této digitální podoby vlády může mít pozitivní dopady na boj s korupcí.

Boj s korupcí je však velmi náročná disciplína a bojující strany by měly veškeré strategie a praktiky důkladně promýšlet, jelikož pokud se řídicí subjekty rozhodnou přijmout jedno protikorupční opatření, je důležité pečlivě promyslet jeho následky a negativní vlivy, jež může vyvolat. Právě proto, jak komplikovaným problémem se korupce jeví, je boj s ní během na dlouhou trať, nicméně i drobné pokroky jsou pozitivní.

3.3.3 Literatura o korupci v Latinské Americe

Literatuře o korupci v Latinské Americe se věnuje celá řada autorů, nicméně lze kategorizovat jejich díla a práce do podkategorií například dle tématu, jímž se zabývají. V této práci se jedná o kategorie působení korupce na zahraniční investory, korupce a sociální problémy, korupční skandály, korupce ve vládních institucích a vliv korupce na ekonomiku.

Do první kategorie patří autoři, kteří se věnují otázce korupce a jejího vlivu na zahraniční investory v Latinské Americe. U tohoto tématu se korelace mezi korupcí a zahraničními investory dá měřit více způsoby, jednou z možností je například využití tzv. konceptu korupční vzdálenosti mezi dvojicí zemí. Kontrolou transakčních nákladů a institucionálních proměnných jeden z autorů odkazuje na to, že korupční vzdálenost má asymetrický dopad na přímé zahraniční investice. Dle autora hostitelské země s „pozitivní“ korupční vzdáleností oproti domovské zemi nezaznamenávají významné dopady na zahraniční investory. Pokud je tomu ovšem naopak, lze hovořit o významném vlivu na úroveň příchozích zahraničních investorů na trh (Godinez, 2015). Příchodu nových

zahraničních investorů do zemí Latinské Ameriky může pomoci například také sepsání úmluv, které obsahují mnohá protikorupční opatření. Takovéto úmluvy sepsali například organizace OAS (Organization of American States) a OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj). Efektivitu těchto úmluv lze zkoumat a vyhodnotit její dopad na příchod zahraničních investorů do zemí, kterých se týkají (Husted, 2002, s. 413). Jelikož Latinská Amerika oplývá velkým množstvím přírodních zdrojů, je přirozené, že zahraniční investoři vyhledávají investiční příležitosti mnohokrát právě v tomto odvětví. Dle studie, jež se zabývá otázkou vlivu korupce na množství investic do tohoto odvětví a týká se 20 států Latinské Ameriky, byla prokázána vyšší míra investic ve státech s nižší korupcí (Cruz a spol., 2022). Konkrétně například zahraniční investoři z Číny mají vzhledem k vysokému tempu hospodářského růstu velký zájem o investování do nerostného bohatství v Jižní Americe, přičemž aktivně investují do těžebního průmyslu v Peru (Moran, Kotschwar, Muir, 2012).

Druhá skupina autorů se věnuje různorodým sociálním problémům, které skýtá korupce ve státech Latinské Ameriky. Může se jednat například o hledání vztahu mezi mírou korupce a počtem vražd, jelikož i přes socioekonomický rozvoj na území Latinské Ameriky v posledních letech, stále zůstává na jejím území vysoký počet vražd. Dle autora, který se tímto vztahem zabývá, je hlavním faktorem právě vysoká míra korupce (Chainey, Croci, Rodriguez, 2021). Jako Problém spojený s korupcí se jeví také útoky vedené proti křesťanům gangy ve státech Kolumbie a Mexiko. Autorka, jež se tímto jevem zabývá, věří, že jelikož gangy jednájí korupčně a protizákonně, křesťanství je pro ně hrozbou, zejména protože křesťanská víra se proti tomuto chování vymezuje. Gangy tedy dle autorky chtějí zabránit šíření křesťanství pro jejich vlastní prospěch (Ramirez, 2018). Relevantním tématem v této skupině autorů je také zapojování žen do politických stran na základě aktuálního vnímání strany voliči. Pokud je ve stranu malá důvěra (např. kvůli korupčnímu skandálu), strana přijme více žen, jelikož ženy jsou veřejností lépe vnímány (Funk, Hinojosa, Piscopo, 2019).

Mezi nejčastěji řešená témata v autorských textech se řadí korupční skandály. Nejčastěji popisovaným korupčním skandálem, který byl v práci již zmíněn, je případ Lava Jato, který se týká nekalého přidělování veřejných zakázek velkým stavebním společností (Pimenta & Greene, 2020; Rotberg, 2018). K hojně řešeným korupčním skandálům se řadí také korupční skandály vysoce postavených politiků, zejména prezidentů, jelikož tyto skandály jsou obvykle nejvíce na očích. Mezi takové patří například pochybné poskytování veřejných zakázek starostou Kolumbijské Bogoty, přičemž skandálním se jeho jednání stalo

zejména proto, že Bogota zavedla na počátku 21. století opatření, jež měla přesně tomuto jednání zabránit (Gilbert, 2019). Korupčním skandálem, který smutně reflektuje poměry v zemích Latinské Ameriky, je případ brazilského prezidenta Luise da Silvy, jenž byl usvědčen z nekalého nakládání s parlamentní podporou, a i přes to byl následující rok, tedy v roce 2006, zvolen prezidentem znovu. Autor, který se tomuto případu věnoval, věří, že korupce v Brazílii je natolik rozšířená, že ovlivňuje vnímání demokratické vlády (Moisés, 2010). Vzhledem k tomu, že pro korupci v Latinské Americe mnohdy nejsou zábranou proti jejímu šíření ani hranice států, tudíž některé případy korupce zahrnují vícero států, je relevantní řešit propojenost jednotlivých skandálů. Za jeden z těchto případů, kde lze hledat určité spojitosti, se považuje například odsouzení dvou prezidentů států Argentiny a Kostariky ve stejném období. Autoři, kteří řešili tento korupční skandál, se zabývají zejména těmito otázkami: Na základě, jakých důkazů byli odsouzeni oba tito prezidenti, jak jejich odsouzení ovlivnilo vnímání demokracie v jednotlivých státech (Poertner & Zhang, 2023). Jelikož korupční skandály a jejich vznik nejsou rozhodně jednoduchou záležitostí, tak je podstatné zjistit obecné příčiny jejich vzniku a důvody toho, proč z některých korupčních jednání nevznikly. Těmto nejednoduchým otázkám se věnuje poslední z autorů, jenž se řadí do sekce korupčních skandálů v této práci (Balán, 2011).

Jelikož výskyt korupce lze velmi frekventovaně pozorovat ve vládních institucích, je toto téma velmi často předmětem rozboru. Jeden z autorů, jenž se zabývá korupcí ve vládách zemí Latinské Ameriky se snaží hledat odpovědi na otázky jako: Snižuje korupce legitimitu demokratického režimu? Vnímají občané států Latinské Ameriky vysokou míru korupce? Setkávají se občané pravidelně s korupcí? (Bohn, 2012). Dalším možným předmětem pozorování je, zdali vlády konkrétních zemí mohou kontrolovat své soudce. Pokud tomu tak není, stává se, že soudci jsou motivováni ke zneužívání svého postavení, a tedy i k dopouštění se korupce (Rios-Figueroa, 2012). Bojovat s korupcí je možné mnoha způsoby, přičemž mezi ty nejefektivnější se v moderní době řadí zavádění e-governmentu. Tomuto tématu na území Latinské Ameriky se věnuje skupina autorů, která za pomoci konglomerátní a ANOVA analýzy zkoumá, jestli se zaváděním e-governmentu zlepšuje korupční situace v zemích této oblasti. Dle výsledků země, ve kterých již e-government funguje, mají obecně nižší míru korupce než země, ve kterých buď není tolik rozvinutý nebo není vůbec (Trapero, Parra, García, 2020). Někteří autoři věnující se korupci v Latinské Americe se zaměřují pouze na konkrétní stát, a ne na problematiku celého území. Jedním z nich je Patricio Silva, který se zaměřil na stát Chile. Tato země je jednou z nejméně korupčních zemí Latinské

Ameriky. Stát Chile je založen na vládě práva a dle autora si jeho obyvatelé uvědomují výjimečnost své země (Silva, 2016). Opakem Chile je stát Bolívie, jež se potýká s vysokou mírou korupce i v porovnání se zeměmi Latinské Ameriky. Pozitivním přínosem pro boj s korupcí se však jevil bývalý prezident Evo Morales, který byl ve funkci v období 2006-2019. Bez jeho vlády, která bojovala za spravedlivější společnost, by se Bolívie pravděpodobně aktuálně nacházela v ještě horší korupční situaci (Kohl, 2010).

Ekonomický růst zemí Latinské Ameriky je úzce spjat s korupcí, nicméně působení korupce na ekonomiku země lze zkoumat a vnímat z mnoha úhlů pohledu. Komplexněji tento problém rozebírá Anna Carballo (2010), která věří, že ekonomický růst je negativně ovlivněn chudobou ve většině zemí, přičemž chudoba je dle jejího průzkumu způsobená zejména korupcí. Další z autorů poskytují náhled na konkrétní zemi, a to konkrétně Brazílii. Dle jejich průzkumu je největším problémem, jež ohrožuje hospodářský růst země, rozdělení občanů na chudé a bohaté, což je způsobeno korupčním působením brazilských institucí (Nishijima, Sarti, Cati, 2018). Korupce může mít vliv také na samotné HDP, a tedy i ekonomický růst a rozvoj jednotlivých zemí, tento vztah je častým předmětem zkoumání. Skupina autorů za pomoci dvoucestných odhadů a systémově zobecněné metody prokázala, že pokud se korupce zvýší o jednu směrodatnou odchylku, HDP se sníží o 12,2 %. Autoři tedy dokazují vztah mezi korupcí a výší HDP (Paulo, Lima, Tigre, 2022). Další z autorů se věnují otázce ekonomické svobody, přičemž ze závěru jejich práce vychází, že větší ekonomická svoboda má pozitivní vliv na růst HDP, nicméně země v Latinské Americe s velkou ekonomickou svobodou velmi poškozují korupce (Malanski & Póvoa, 2021).

4 Vlastní práce

4.1 Analýza korupční situace

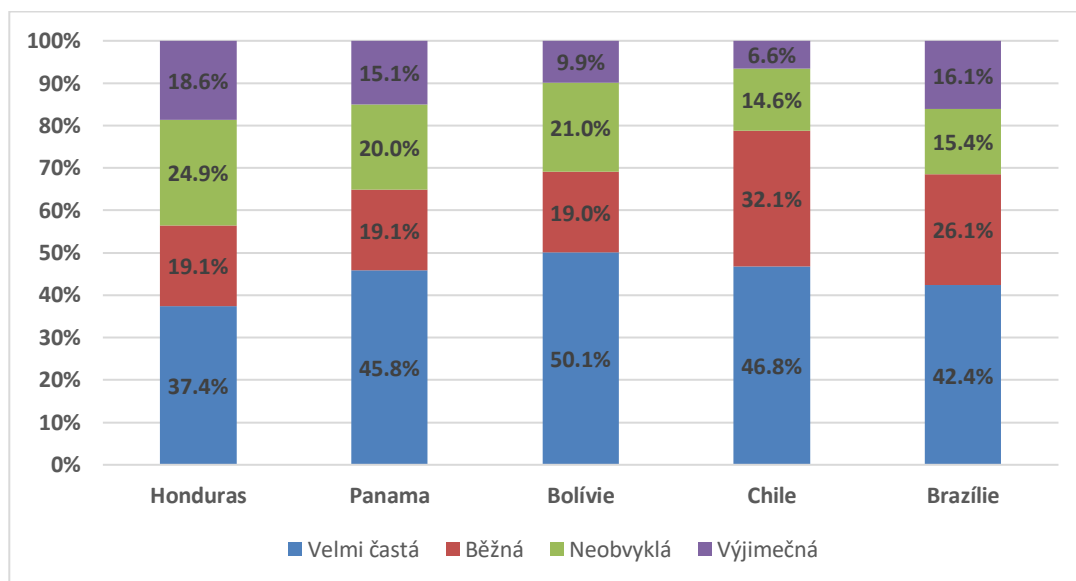
Pro analýzu korupční situace v jednotlivých zemích jsou v práci použita data z LAPOP (AmericasBarometer). Sběr dat je uskutečňován za pomoci dotazníků, jejichž distribuci občanům zajišťuje tým profesionálních výzkumných pracovníků, doktorů, již vystudovaných a stále aktivních studentů Vanderbilt University v Tennessee. Tato data jsou zvolena kvůli mnohaletým zkušenostem LAPOP s tvořením těchto dotazníků, a proto, že dotazovaní jsou skuteční občané jednotlivých zemí, což poskytuje reálný obraz korupční situace v zemi. Zároveň součástí dotazníků jsou otázky směřující také na politickou situaci v zemi a problémy, kterým občané čelí, což může odhalit příčiny vzniku korupce. Data, která jsou v práci zkoumána, jsou aktuální k roku 2023, tedy dokážou reflektovat aktuální situaci v zemi. Jednotlivé výsledky budou porovnány s CPI (Corruption Perceptions Index) od Transparency International, tedy s indexem korupce, který je tvořen experty a obchodníky. Porovnáním těchto výsledků lze pozorovat odlišnosti mezi odpověďmi skutečných občanů a expertů, kteří pracují na základě informací o korupčních skandálech a vědomostmi obchodníků.

Pro analýzu situace a nalezení důvodů, proč se země nachází v dané situaci, je využito článků a odborné literatury z rešerše v teoretické části práce, přičemž za pomoci těchto odborných textů je možné polemizovat nad tím, proč u některých otázek spojených s korupcí se země jeví vysoce korupční a u jiných nikoliv. Mezi země, jež jsou analyzovány, patří Honduras, Nikaragua, Panama, Bolívie, Chile a Brazílie. Tyto země Latinské Ameriky jsou vybrány na základě aspektů, které je řadí dle různých odlišností. Panama je zvolena jakožto zástupce s nejvyšším HDP, naopak Honduras s nejnižším, Brazílie zastupuje nejlidnatější zemi a jako její protipól je vybrána Bolívie v rámci méně lidnatých zemí Jižní Ameriky, poslední z kritérií je skóre v CPI, kde se nejlépe umístilo Chile a nejhůře Nikaragua. Některé z těchto zemí nezaznamenaly odpovědi na všechny otázky analyzující korupční situaci, tudíž v takovém případě jsou analyzovány pouze země, jejichž respondenti odpovídali na dané otázky z dotazníku. Na většinu z otázek odpovídá přibližně okolo 1500 respondentů z jedné země.

4.1.1 Zkušenost s korupcí

První série otázek se týká zkušeností občanů s korupcí, konkrétně, zda se setkali s korupcí v různých sektorech a odvětvích. Odpovědi na tyto otázky poskytují pohled na to, s jakou frekvencí mohou přijít běžní občané do styku s korupcí v jejich zemi.

Graf 1 Zkušenost s korupcí: Korupčnost veřejných činitelů

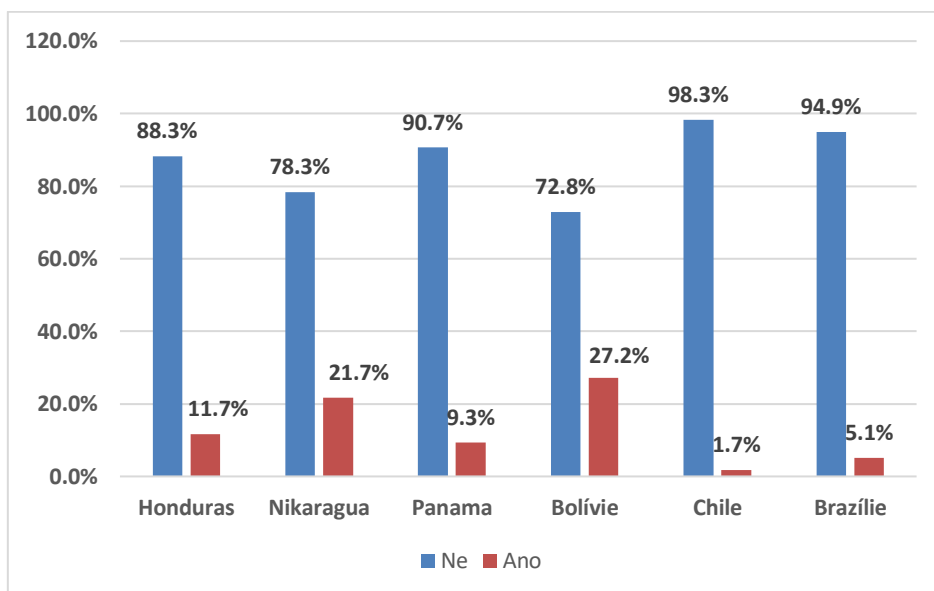
Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

Tento graf zobrazuje, zda respondenti mají zkušenosti s úplatky veřejných činitelů. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Pokud berete v potaz vlastní zkušenost nebo co jste se doslechli, korupce mezi veřejnými činiteli je?“ Zaznamenané odpovědi jsou: velmi častá, běžná, neobvyklá a výjimečná. Data byla shromažďována v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr z odpovědí všech respondentů.

Korupce veřejných činitelů je relativně široký pojem, jelikož mezi veřejné činitele se řadí například zvolení funkcionáři, příslušníci ozbrojených sil a sborů, odpovědní pracovníci orgánu státní správy a mnoho dalších funkcí. Vzhledem k obsáhlosti tohoto pojmu zde mohou figurovat prakticky veškeré formy korupce. Z grafu je patrné, že nejčastěji s korupcí veřejných činitelů přicházejí do styku občané Bolívie, což je zároveň země s druhým nejhorším výsledkem CPI ze zemí v grafu, jelikož respondenti Nikaraguy neodpovídali na tuto otázku. Druhou zemí s nejčastějším výskytem korupce mezi veřejnými činiteli je však dle respondentů Chile, které má index CPI druhý nejnižší ze všech zemí v Jižní Americe.

V Chile po sečtení odpovědí „velmi častá“ a „běžná“ se s korupcí veřejných činitelů poměrně často setkává necelých 80 % odpovídajících, navíc pouhých 6,6 % ji považuje za výjimečnou. Po součtu dvou zmíněných odpovědí Chile předčí dokonce i velmi korupční Bolívii. Z grafu tedy vyplývá, že nejvíce korupční zemí v oblasti veřejných činitelů je paradoxně dle žebříčku CPI nejméně korupční Chile. Honduras, který je naopak v žebříčku CPI nejvíce korupční zemí použitou v grafu, má dle zkušeností občanů nejméně korupční veřejné činitele. Tyto odpovědi mohou být způsobeny například nízkým počtem veřejných činitelů v zemi nebo nižším povědomím některých občanů o pojmu korupce. Podobných výsledků dosahují země Panama a Brazílie, které mají také takřka totožné CPI, tudíž v tomto případě se jedná o shodu mezi CPI s výsledky z LAPOP.

Graf 2 Zkušenost s korupcí: Úplatky příslušníkům policie

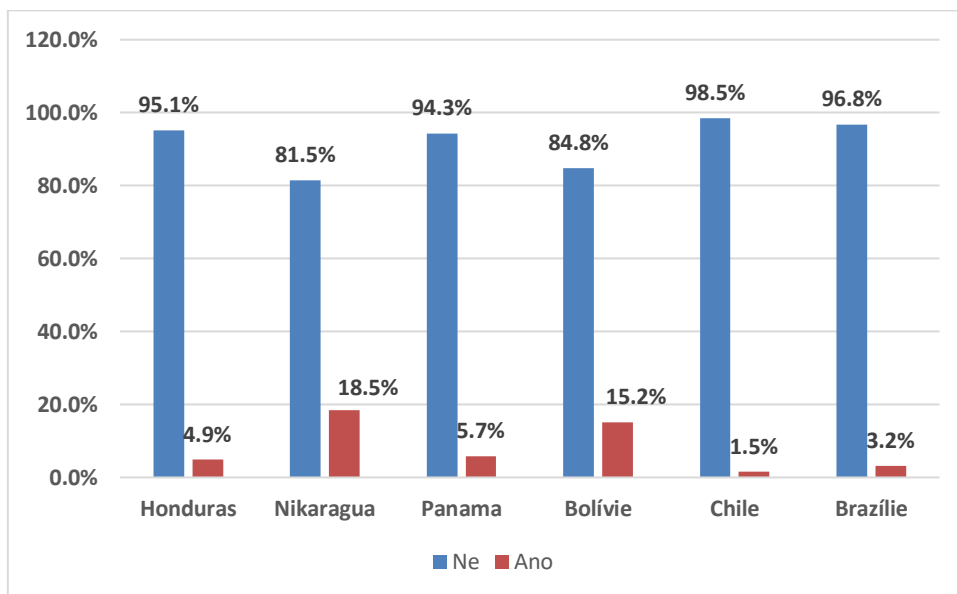
Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

Tento graf zobrazuje, zda respondenti mají zkušenost s úplatky policistů. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Požádal Vás policista v posledních dvanácti měsících o úplatek?“ Zaznamenané odpovědi jsou ano, či ne. Data byla shromážděna v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr ze všech odpovědí respondentů.

Graf nabízí porovnání odpovědí respondentů jednotlivých zemí na otázku, zda je požádal příslušník policie o úplatek v posledních dvanácti měsících. Jedná se o jednu z nejběžnějších forem korupce, obvykle jde o odpuštění prohřešku proti zákonu nebo i o neoprávněné vymáhání úplatku, přestože se daný občan nijak neprovinil proti zákonu.

Policista v takovém případě využívá svojí moci a například za pomoci výhrůžek se snaží občanovi naznačit, že pokud nedostane úplatek, najde si důvod k jeho zatčení nebo pokutování v ještě větší finanční výši. Z grafu vyplývá, že zemí s nejméně korupčními policisty je Chile, které se také umístilo nejlépe v Indexu CPI, Chile v tomto žebříčku předčí například i mnoho evropských zemí a Patricio Silva (2016) toto připisuje zejména efektivním a poctivým guvernérům, kteří měli Chile v moci v období kolonizace. Druhá země s nejnižším počtem případů je Brazílie, která si v žebříčku CPI vede takřka stejně jako Panama, jejíž výsledky jsou podstatně horší než ty brazilské, co se týče respondentů z LAPOP. Brazílie se tedy spíše týkají zejména korupční skandály spojené s politickou sférou nebo velkými společnostmi, viz případ Lava Jato. Podobné výsledky odpovědí mezi Panamou a Hondurasem mohou být odrazem odlišnosti výsledků mezi CPI a LAPOP, jelikož Honduras si v žebříčku indexů vede podstatně hůře než Panama. Nejhorší výsledky vykazují Bolívie s Nikaragou, což zároveň jsou země s nejhorším skóre v žebříčku CPI, nicméně v obráceném pořadí. Výsledky Bolívie jsou velmi špatné, jelikož prokazují, že více než každý čtvrtý občan se setkal v roce 2023 s požadavkem o úplatek od příslušníka policie.

Graf 3 Zkušenost s korupcí: Úplatky státním zaměstnancům

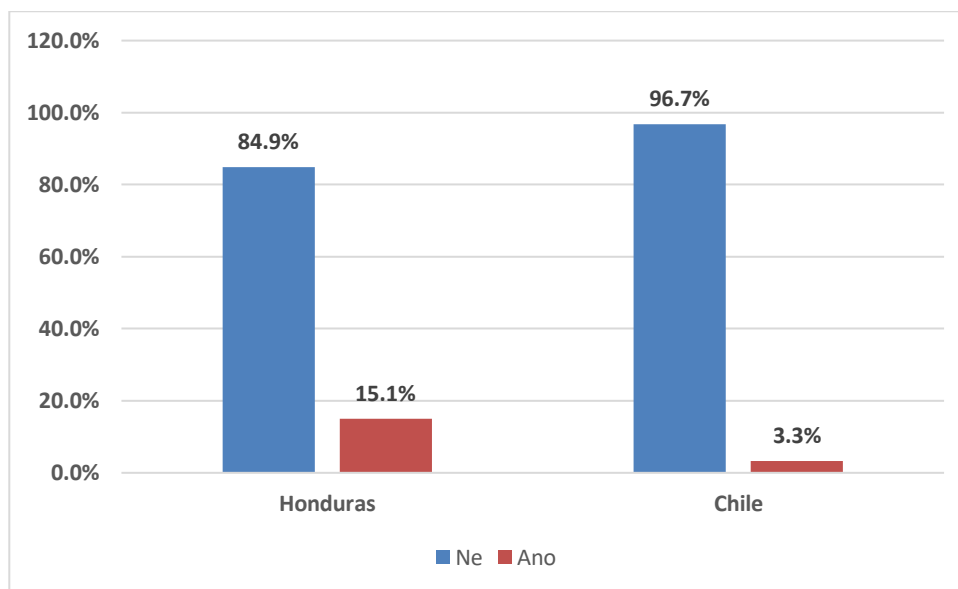
Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

Tento graf zobrazuje, zda respondenti mají zkušenosti s úplatky pro státní zaměstnance. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Požádal Vás v posledních dvanácti měsících státní zaměstnanec o úplatek?“ Zaznamenané odpovědi jsou ano, či ne. Data byla shromážděna v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr z odpovědí všech respondentů.

Graf reflektuje zkušenosti respondentů s úplatky požadovanými státními zaměstnanci. Další z běžných forem korupce, která je obvyklá, například pokud je nutné uspíšit stavební povolení nebo jiné úřední záležitosti spojené se státní správou. Stejně tak jako u úplatků policistům, převládá ve všech zemích varianta odpovědi „ne“, tedy většina občanů tuto zkušenost nemá. Výsledky nicméně mohou být ovlivněny i tím, že spousta z dotazovaných není na pravidelné bázi ve styku se státními zaměstnanci. Nejlépe si vede Chile, které dle výsledků, jak v CPI, tak LAPOP, dokazuje, že je zemí s opravdu nízkou mírou korupce. Druhá v pořadí, také s velmi nízkým počtem případů, kdy se respondenti setkali s korupcí, je Brazílie. Velmi dobrých výsledků dosahuje v této kategorii také Honduras, který v této kategorii dokonce předčil v žebříčku CPI lépe postavenou Panamu. Tyto pozitivní výsledky mohou být vyvolány změnou vedení státu, v roce 2022 zvolena prezidentka Xiomara Castro, která nahradila ve funkci Juana Orlanda Hernandez, jenž byl v době své vlády spojován s korupcí. Nejhorších výsledků dosahují Bolívie s Nikaraguou, přičemž Nikaragua je zároveň zemí s nejhoršími výsledky CPI. Pokud považujeme za ideální situaci 100 %

odpovědí ne, tak výsledky těchto zemí jsou skutečně velmi špatné. V kategorii „úplatky státním zaměstnancům“ se tedy výsledky odpovědí LAPOP a Transparency International shodují až na výjimku Hondurasu, který má CPI druhé nejhorší.

Graf 4 Zkušenost s korupcí: Úplatky soudu

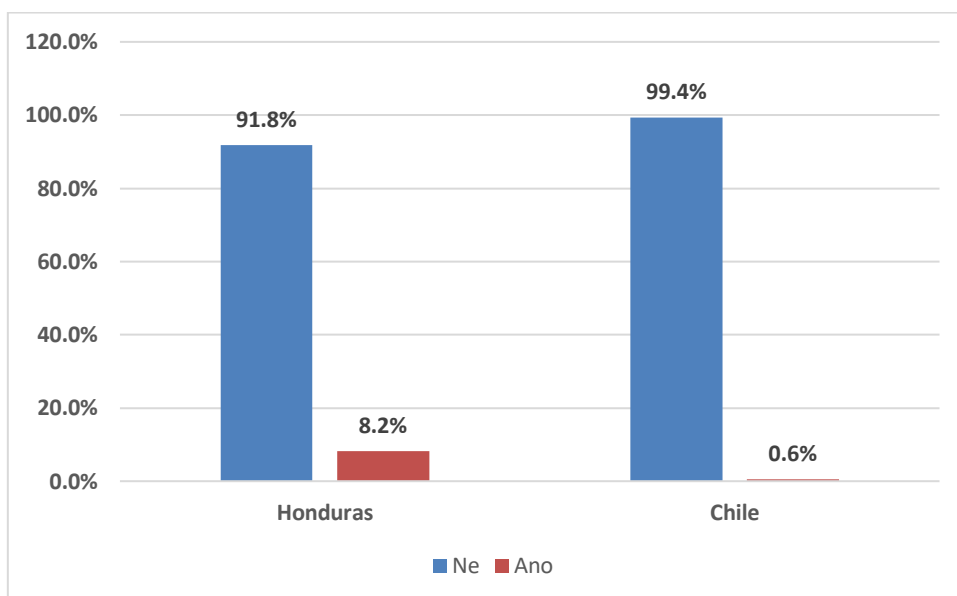
Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

Tento graf zobrazuje, zda respondenti mají zkušenosti s úplatky při řešení soudních sporů. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Museli jste během posledních dvanácti měsíců zaplatit úplatek soudu?“ Zaznamenané odpovědi jsou ano, či ne. Data byla shromážděována v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr z odpovědí všech respondentů.

Graf nabízí porovnání pouze dvou zemí, jelikož v ostatních nebyla tato otázka položena. Země jsou však dostatečně rozdílné, tudíž lze vidět odlišnosti v odpovědích. Korupce u soudu se týká úplatků poskytovaných soudcům za účelem rozhodnutí ve prospěch uplácejících. V Chile, jakožto druhé nejméně korupční zemi Jižní Ameriky po Uruguayi, se setkala s úplatky u soudu 3,3 % respondentů, což je však na Chile relativně vysoké číslo. Honduras je sice zemí s více korupčními problémy, nicméně 15,1 % představuje v porovnání s ostatními odpověďmi také vysokou hodnotu. Vzhledem k tomu, že na rozdíl od úplatků státním zaměstnancům se u soudu rozhoduje o opravdu závažných věcech, lze předpokládat, že toto je jedním z důvodů vyššího procenta odpovědí „ano“. Situaci se Honduras snaží zlepšit vytvořením protikorupčních soudů, do kterých soudci mohou být zvoleni pouze po

splnění náročných testů, které se týkají právních znalostí a důvěry, dále musí být také úspěšně vyhodnocena prověrka profesní historie. Jelikož korupce a kriminalita spolu v určité míře souvisí, jestliže by se podařilo v Hondurasu snížit počet zkorumpovaných soudců, dozajista by se podařilo také snížit velmi vysokou míru kriminality v zemi, neboť pokud by pachatelé byli řádně trestáni, mnozí z nich by zanechali protiprávního jednání. Dalším faktorem, proč jsou soudci vedeni k tomu, aby požádali o úplatek, je ekonomická situace v zemi. Za výrazně horší situaci v Hondurasu stojí rovněž výrazně vyšší míra chudoby v zemi, než je tomu právě v Chile. Dle výsledků odpovědí lze chudobu vnímat jako spouštěč kriminálního a následně korupčního jednání.

Graf 5 Zkušenost s korupcí: Úplatky ve školství

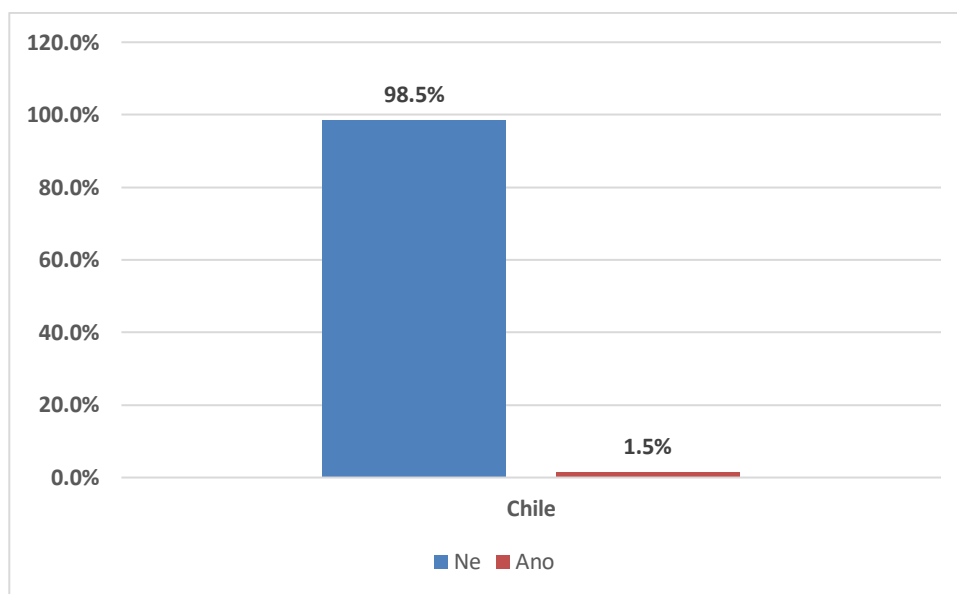
Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

Tento graf zobrazuje, zda respondenti mají zkušenosti s úplatky ve školství. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Museli jste v posledních dvanácti měsících zaplatit úplatek ve škole?“ Zaznamenané odpovědi jsou ano, či ne. Data byla shromažďována v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr ze všech odpovědí respondentů.

Z odpovědí zaznamenaných v dotazníku vyplývá, že v Chile jsou zkušenosti s úplatky ve školách velmi ojedinělé. V Hondurasu, jakožto více korupční zemi, je jejich výskyt častější. Jedná se o úplatky placené za účelem poskytnutí lepšího vzdělání, ale také o úplatky sloužící k dosažení lepšího hodnocení ve škole, tyto úplatky si může vyučující přímo vyžádat. Výsledky mohou být spjaty s životní úrovní v zemích a chudobou, jelikož učitelé

si jsou vědomi situace v zemi, a konkrétně v případě Hondurasu, který má výrazně nižší životní úroveň, je pro občana pocházejícího z chudého prostředí velmi důležité dosahovat dobrých školních výsledků, protože v dosažení vzdělání vidí možnost vylepšení své životní situace. Pokud by se zhoršila ekonomická situace a životní úroveň v Chile, která je pro území Jižní Ameriky vysoká, lze předpokládat zhoršení situace i v této zemi. Graf je zpracován pouze z odpovědí v zemích Honduras a Chile, jelikož ostatní země neposkytly odpovědi.

Graf 6 Zkušenost s korupcí: Úplatky v nemocnicích

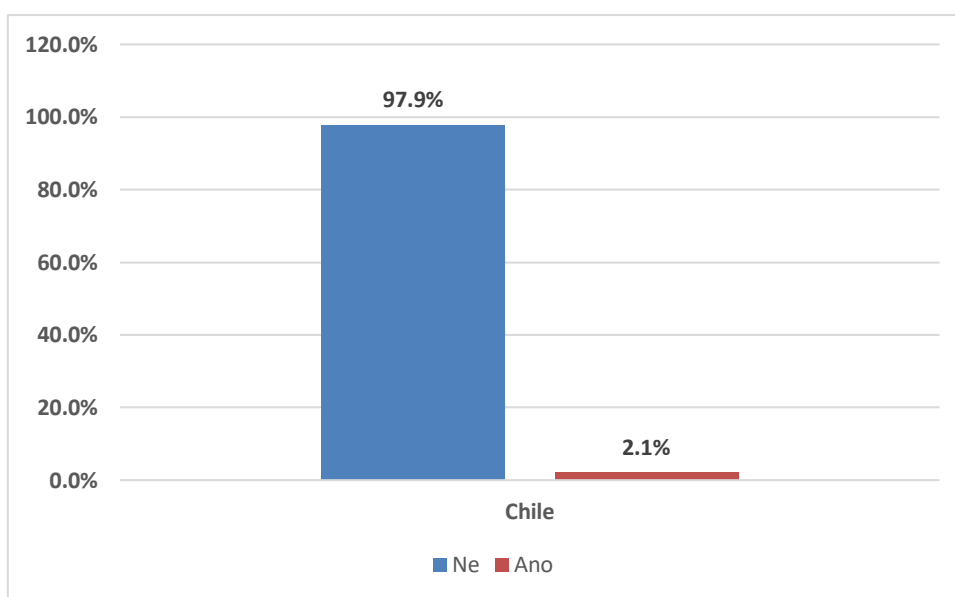
Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

Tento graf zobrazuje, zda respondenti mají zkušenosti s úplatky v nemocnicích. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Byli jste nuceni zaplatit úplatek v posledních dvanácti měsících za účelem prohlídky v nemocnici nebo na klinice?“ Zaznamenané odpovědi jsou ano, či ne. Data byla shromážděována v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr ze všech odpovědí respondentů.

Úplatky v nemocnicích jsou formou korupce, kdy v nemocnicích či klinikách nejsou volné kapacity pro vykonání některých prohlídek, nebo nemocnice pouze předstírá, že jsou kapacity plné, a uvolňuje je pouze za určitý poplatek. Tato forma korupce může být zprostředkována buď samotnými lékaři, tedy jednotlivci, nebo nemocnicí, která funguje kompletně korupčně. Odpovědi jsou zaznamenány pouze ze státu Chile, který je málo korupční, čemuž odpovídají i samotné výsledky, jelikož pouze 1,5 % občanů se setkalo v posledních dvanácti měsících s žádostí o úplatek. Lze tedy předpokládat, že v Chile je

korupční jednání u lékařů či v nemocnicích pouze výjimečné. Jednání těchto výjimek může spočívat například ve špatné situaci, ve které se daný jedinec nachází, nicméně celý systém zdravotnictví je, co se týče postoji ke korupci, pozitivně fungující. Důvodem může být například to, že chovat se korupčně v nemocnicích, tedy v situacích, kdy může být ohroženo zdraví obyvatel země, je pro mnoho zdravotníků nehumánní. Dalším důležitým aspektem je ekonomická prosperita země, díky které jsou lékaři v Chile oceněni nadprůměrnou mzdou, což je základním stavebním kamenem nekorupčního jednání.

Graf 7 Zkušenost s korupcí: Úplatky na pracovišti

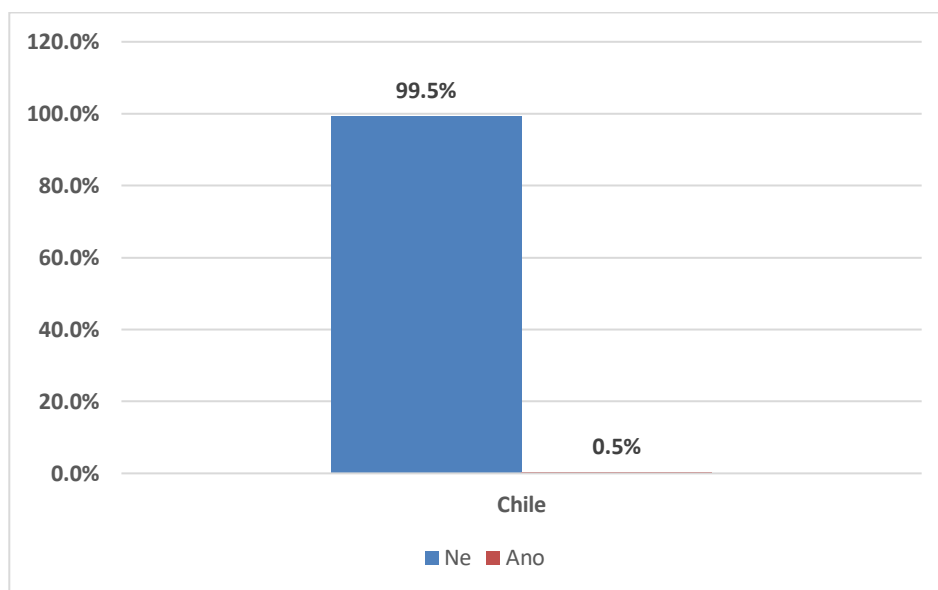
Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

Tento graf zobrazuje, zda respondenti mají zkušenosti s úplatky na pracovišti. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Byli jste nuceni zaplatit úplatek v posledních dvanácti měsících ve Vaší práci?“ Zaznamenané odpovědi jsou ano, či ne. Data byla shromažďována v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr ze všech odpovědí respondentů.

Korupce na pracovišti se týká obvykle povýšení na základě úplatku nebo například citové vazby nadřízeného k zaměstnanci. Tato vazba může být rodinná nebo pouze na přátelské úrovni, nicméně pokud je tato vazba mezi nadřízeným a podřízeným zneužívána na úkor jiných zaměstnanců, jedná se o korupci. Další možností, jak se respondenti mohli setkat s korupcí na svém pracovišti je, že pracují v podniku, který jedná korupčně. Pro stát je tato možnost horší, jelikož korupční jednání může znamenat nižší příjmy do státního

rozpočtu a spoustu dalších hrozeb. V Chile se s touto formou korupce setkala v daném období pouze 2,1 % respondentů. Vzhledem k tomu, že se jedná o formu korupce, proti které se bojuje velmi obtížně, je tato hodnota relativně dost nízká. V grafu se nachází pouze jedna ze zemí, jelikož ostatní neposkytly odpovědi na tuto otázku.

Graf 8 Zkušenost s korupcí: Úplatky armádním zaměstnancům

Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

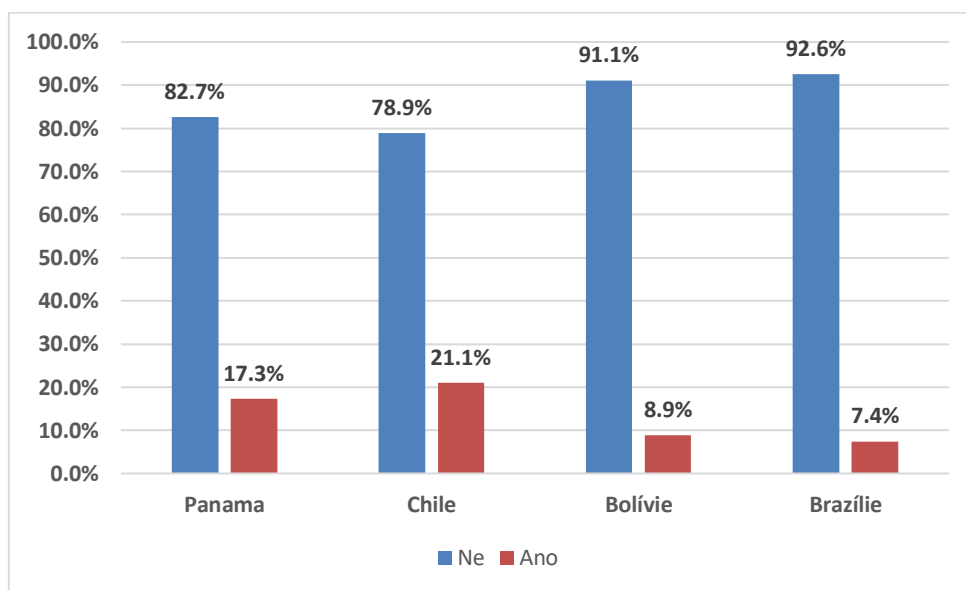
Tento graf zobrazuje, zda respondenti mají zkušenosti s úplatky armádním zaměstnancům. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Požádal Vás v posledních dvanácti měsících voják nebo vojenský důstojník o úplatek?“ Zaznamenané odpovědi jsou ano, či ne. Data byla shromažďována v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr ze všech odpovědí respondentů.

S touto formou korupce se neseťkal skoro žádný z dotazovaných občanů Chile. S úplatky armádním zaměstnancům se občané této země neseťkávají, protože tato země není aktuálně v žádném válečném sporu, tudíž občané nepřicházejí s vojáky do styku na denní bázi. Proto však nelze ani přesně posoudit, jak korupční je armáda Chile. Graficky je zpracována pouze jedna ze zemí z důvodu nedostupnosti odpovědí ostatních zemí.

4.1.2 Vnímání korupce

Následující série otázek zaznamenaných do grafů se netýká přímých zkušeností občanů s korupcí, nýbrž jejich názorů na korupci, tedy například, jak korupci vnímají, co je pro ně přípustné a co nikoliv. Odpovědi reflektují postoj občanů ke korupci a také jejich pohled na krizové korupční situace.

Graf 9 Vnímání korupce: Lze ospravedlnit nabídnutí úplatku?

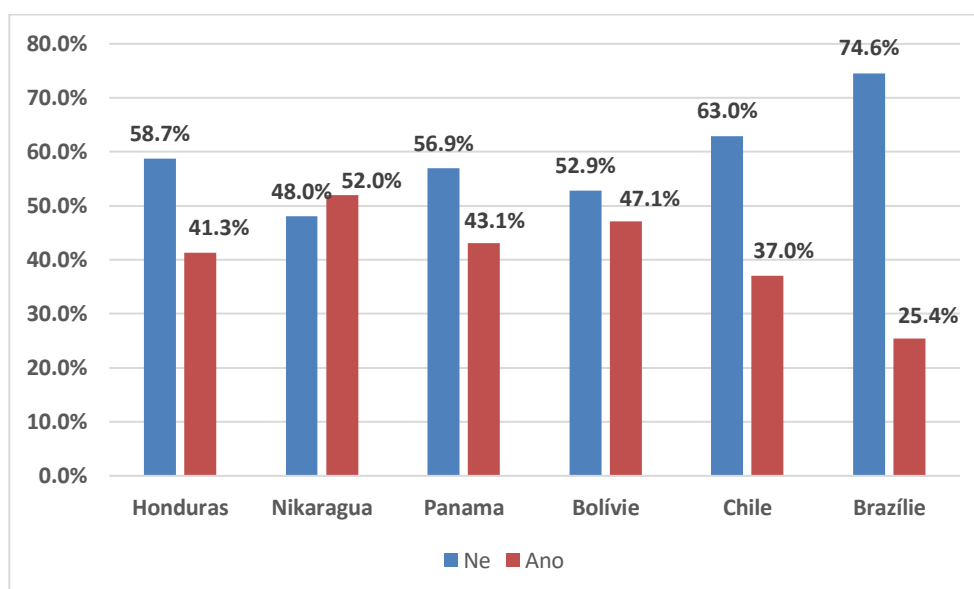
Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

Tento graf zobrazuje, jak respondenti vnímají nabízení úplatků. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Myslíte si, že s ohledem na situaci lze zaplacení úplatku ospravedlnit?“ Zaznamenané odpovědi jsou ano, či ne. Data byla shromážděována v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr ze všech odpovědí respondentů.

Z grafu výše lze pozorovat názory občanů v jednotlivých zemích na ospravedlnění úplatku. Nejmenší pochopení pro úplatky mají v Brazílii, kde s ospravedlněním souhlasí pouze 7,4 % respondentů. Brazílii sice oproti předchozím rokům poklesl CPI, nicméně zaujatost brazilských občanů vůči úplatkům je způsobena jedním z největších korupčních skandálů v Jižní Americe, konkrétně se jedná o skandál Lava Jato. Nejtolerantnějšími vůči uplácení jsou občané Chile, celých 21,1 % Chileanů považuje zaplacení úplatku za ospravedlnitelné. Chile je zemí, která dle odpovědí v ostatních otázkách, ale také podle CPI čelí korupci ze všech porovnávaných zemí nejméně, tudíž její občané mohou mít nepřesnou

představu o škodlivosti korupce a pravděpodobně nesmyslnější nad úplatkem jako nad velkou hrozbou. Tomuto tvrzení odpovídají i výsledky odpovědí v Bolívii, která je naopak z posuzovaných zemí korupční nejvíce. Občané Bolívie si škodlivost korupce dobře uvědomují a 91,1 % respondentů považuje uplácení za nepřijatelné. Panama, která je dle CPI v podobné korupční situaci jako Brazílie, je oproti ní ve vztahu k uplácení tolerantnější. Z dotazovaných obyvatelů Panamy jsou úplatky neospravedlnitelné pro 82,7 %, což může být způsobeno například tím, že oproti Brazílii se panamské korupční skandály nedostávají tolik na povrch a korupce není tolik řešena jako v Brazílii. V grafu chybí odpovědi respondentů z Nikaraguy a Hondurasu, jelikož v těchto zemích nebyly zaznamenány.

Graf 10 Vnímání korupce: Armádní převrat v případě vysoké míry korupce

Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

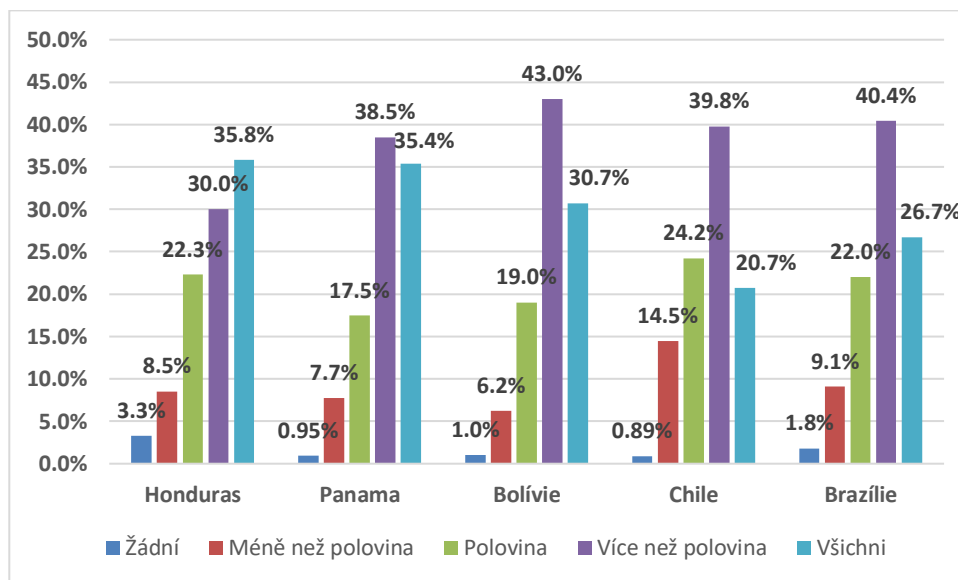
Tento graf zobrazuje, jak respondenti vnímají možnost armádního převratu v případě vysoké míry korupce. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Byl by ospravedlnitelný armádní převrat v případě vysoké míry korupce?“ Zaznamenané odpovědi jsou ano, či ne. Data byla shromážděná v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr ze všech odpovědí respondentů.

Z grafu vyplývá, že nejméně by souhlasili s armádním převratem obyvatelé Brazílie. Brazilští obyvatelé jsou patrně vůči korupčnímu jednání představitelů státu tolerantnější, jelikož v zemi vládl mezi lety 2001-2011 a nyní nově od roku 2023 prezident Luiz da Silva, který byl v roce 2005 usvědčen z korupčního nakládání se státní podporou (Moisés, 2010).

Většině Brazilců však jeho vláda vyhovuje i s chybami, které má, jeho korupční minulost pro ně nepředstavovala překážku pro jeho znovuzvolení. V roce 2023 se sice pokusila skupina příznivců bývalého prezidenta Jaira Bolsonaro zažádat kongres o vojenský převrat, ale vzhledem k jejich nízkému počtu neúspěšně.

Druhou zemí s nejmenším množstvím souhlasů s armádním převratem je Chile, které je málo korupční a velmi dobře fungující v sociální i ekonomické rovině, takže obyvatelé jsou spokojeni se svou vládou a armádní převrat je pro ně těžko představitelný i v případě vysoké míry korupce, se kterou ani nemají bohaté zkušenosti. Země, ve kterých je aktuálně dle odpovědí vyplývajících z grafu a korupčního indexu reálná hrozba armádního převratu, jsou Nikaragua a Bolívie. Tyto země jsou vysoce korupční a vzhledem k tomu, že v Nikaragui je dokonce vyšší procento souhlasných odpovědí, je možné, že tento převrat přijde. V Bolívii stále převládá vyšší procento odpovědí ne, nicméně nelze vyloučit, že možnost převratu je i zde reálná. Panama, jakožto země s podobným indexem jako Brazílie, vykazuje mnohem větší procento odpovědí ano, což může být způsobeno nedůvěrou panamským občanů v jejich vládu. V Hondurasu pak, jakožto zemi s vysokou mírou korupce občané vnímají tuto možnost jako méně relevantní než v Panamě.

Graf 11 Vnímání korupce: Poměr korupčních politiků

Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

Tento graf zobrazuje poměr korupčních politiků v zemi dle respondentů. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Kolik politiků je korupčních ve Vaší zemi?“ Zaznamenané odpovědi jsou: žádní, méně než polovina, polovina, více než polovina a všichni. Data byla shromažďována v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr ze všech odpovědí respondentů.

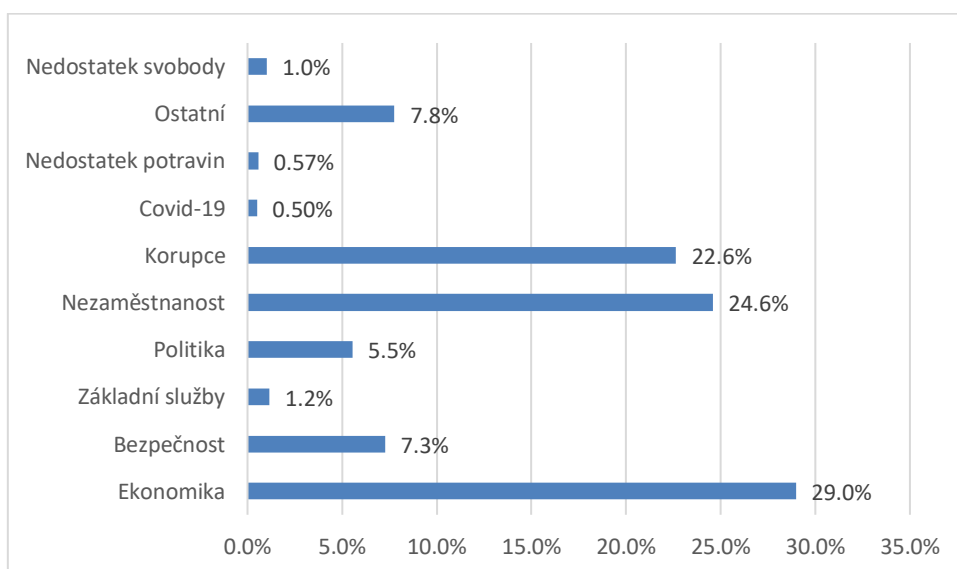
Z grafu je patrné, že ve všech zemích jsou občané přesvědčeni o vysoké korupčnosti svých politiků. Odpověď „žádní“ se nejčastěji vyskytuje u dotazovaných z Hondurasu, tedy paradoxně u druhé nejméně korupční země ze zastoupených. Toto může pramenit například z nízké informovanosti některých občanů. Že je v zemi méně než polovina zkorumpovaných politiků nejvíce věří v Chile, kde tuto odpověď zvolilo 14,5 % respondentů, zde se zároveň nejvíce dotazovaných přiklání k odpovědi „polovina“, konkrétně 24,2 % odpovídajících. Odpověď „více než polovina“ volili v největším počtu občané Bolívie, kde v tuto možnost věří 43 % respondentů. V Hondurasu se k této odpovědi přiklání nejméně odpovídajících. Avšak 35,8 % z dotazovaných obyvatel Hondurasu si myslí, že korupční jsou všichni politici v zemi. Pokud je považováno za ideální stav, že se vyskytuje nejméně odpovědi „všichni“ a nejvíce odpovědi u možností „žádní“ a „méně než polovina“, z grafu vyplývá, že v nejlepší korupční situaci se nachází dle svých občanů Chile. Druhou zemí, kde občané vnímají své politiky jako nejméně korupční je, pokud použijeme stejnou metodu, Brazílie. Následuje Bolívie, jejíž občané mají o svých politicích lepší mínění než například panamští občané o

svých. Dotazovaní z Panamy stejně jako dotazovaní z Hondurasu míní, že procento korupčních politiků v jejich zemích je vysoké. Odpovědi v těchto státech jsou velmi podobné. V grafu nejsou zaznamenány odpovědi nikaragujských občanů, jelikož nebyly poskytnuty.

4.1.3 Nejzávažnější problémy zemí

Každá z analyzovaných zemí čelí i jiným závažným problémům, než je korupce. V podkapitole je analyzováno, který z problémů sužuje zemi nejvíce a zda samotnou korupci považují občané za problém prvořadý nebo považují za podstatnější vyřešit jiné problémy. Korupce zároveň může být s mnohými problémy, které považují za podstatnější, provázána, což mnozí z občanů neví. Země jsou v této podkapitole řazeny od nejnižšího CPI, tedy od nejvíce korupčních po nejvyšší CPI, tzn. po nejméně korupční.

Graf 12 Nejzávažnější problém v zemi: Nikaragua

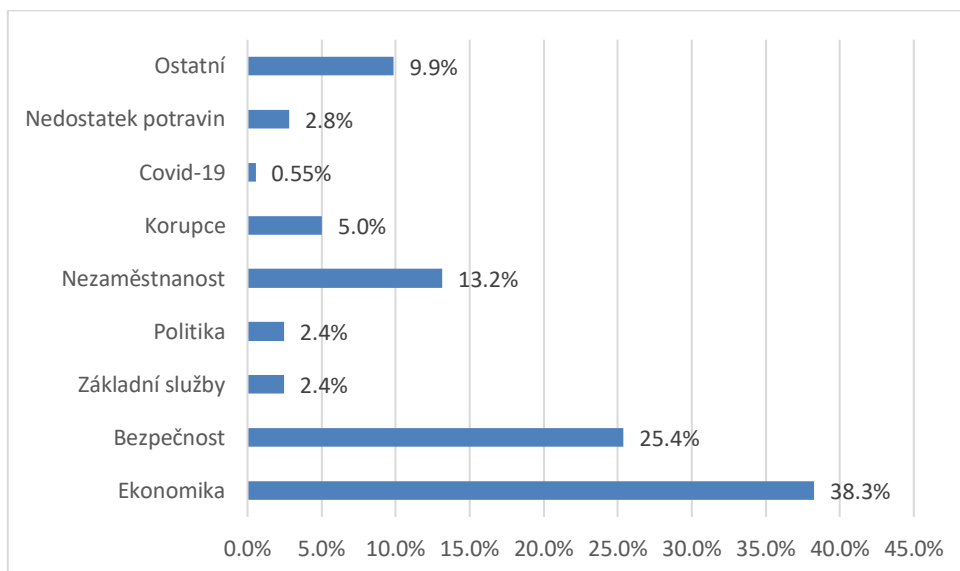
Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

Tento graf zobrazuje, který problém je dle občanů země nejzávažnější. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Dle Vašeho názoru, který je největší problém v zemi?“ Data byla shromažďována v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr ze všech odpovědí respondentů.

Nikaragua je z analyzovaných zemí nejvíce korupční dle žebříčku CPI, ze 180 zemí světa v tomto žebříčku je dokonce 8. nejkorupčnější. Respondenti však řadí korupci až na 3. místo nejzávažnějších problémů v jejich zemi. Jako největší problém, jak je z grafu patrné, se jeví ekonomická situace v zemi, což zvolilo 29 % respondentů. Za druhý největší problém považují nezaměstnanost. Na ekonomických problémech Nikaraguy může mít podíl také korupce, jelikož Nikaragua získává mnoho finančních prostředků od zahraničních investorů, kteří mohou být kvůli vysoké míře korupce negativně nakloněni investování do takto korupční země. Přísun zahraničních investorů by pomohl vyřešit i problém s nezaměstnaností, jelikož by znamenal pro zemi více volných pracovních pozic. Nikaragua je aktuálně druhou nejchudší zemí Střední Ameriky.

Korupční situace v zemi, tedy 3. nejzávažnější problém dle respondentů, je podle webu organizace Transparency International (2024) způsobena zejména extrémní kooptací soudců a státních zástupců politickými stranami. Volby, které v zemi probíhají, jsou navíc zmanipulované a upevňují diktaturu prezidenta Daniela Ortegy. Vzhledem k výsledkům zobrazeným v grafu č. 10 a velmi špatné korupční situaci je možné, že pokud občané nebudou manipulováni a jejich větší počet bude informován o korupční situaci v zemi, vznikne relevantní možnost státního převratu v Nikaragui.

Graf 13 Nejzávažnější problémy v zemi: Honduras

Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

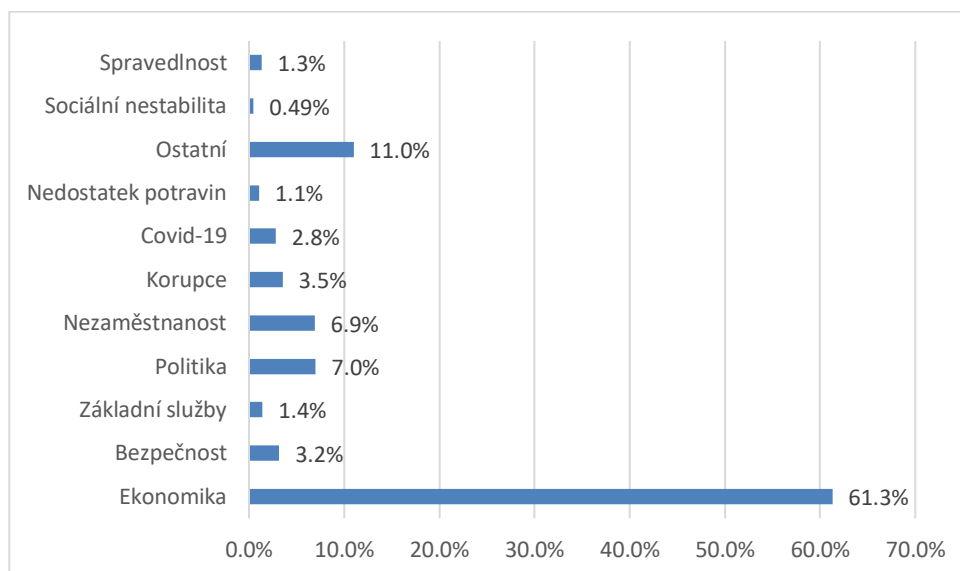
Tento graf zobrazuje, který problém je dle občanů země nejzávažnější. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Dle Vašeho názoru, který je největší problém v zemi?“ Data byla shromážděná v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr ze všech odpovědí respondentů.

Z grafu lze vypočítat, že respondenti z Hondurasu jako nejvíce závažný problém ve své zemi vidí ekonomickou situaci. Špatnou ekonomickou situaci za nejzávažnější problém považuje 38,3 % odpovídajících. Dalším problémem v pořadí, jenž dosáhl vysokého počtu hlasů, je bezpečnost v zemi s 25,4 % odpovědí. Jako třetí nejzávažnější problém se jeví dle občanů nezaměstnanost s 13,2 % hlasů. Korupci označilo jako nejzávažnější problém pouhých 5 % respondentů, přičemž korupce je úzce spjata s problémy, jež považuje většina za nejzávažnější. Ekonomickou situaci v zemi označilo nejvíce respondentů za nejzávažnější problém, nicméně právě korupce má na ekonomickou sféru v Hondurasu výrazný vliv, jelikož podle informací od společnosti ASJ (2020) Honduras kvůli korupci ročně přichází o přibližně 2 miliardy amerických dolarů, což tvoří přibližně 10 % HDP této země.

Druhým závažným problémem je pro Hondurasany bezpečnost v zemi. Důvodem pro nedostatečný pocit bezpečí může být korupčnost policejního sboru, jelikož z grafu č. 2 je patrné, že 11,7 % respondentů mělo v roce 2023 zkušenost s korupčním policistou. Nedůvěra v takové policisty může být příčinou volby této odpovědi. Zároveň platí, že

korupčního policistu může osoba jednající protiprávně uplatit, což následně vede k vysoké kriminalitě v zemi. Mezi korupcí a nízkou bezpečností v zemi tedy existuje jistá souvislost.

Graf 13 Nejzávažnější problémy v zemi: Bolívie

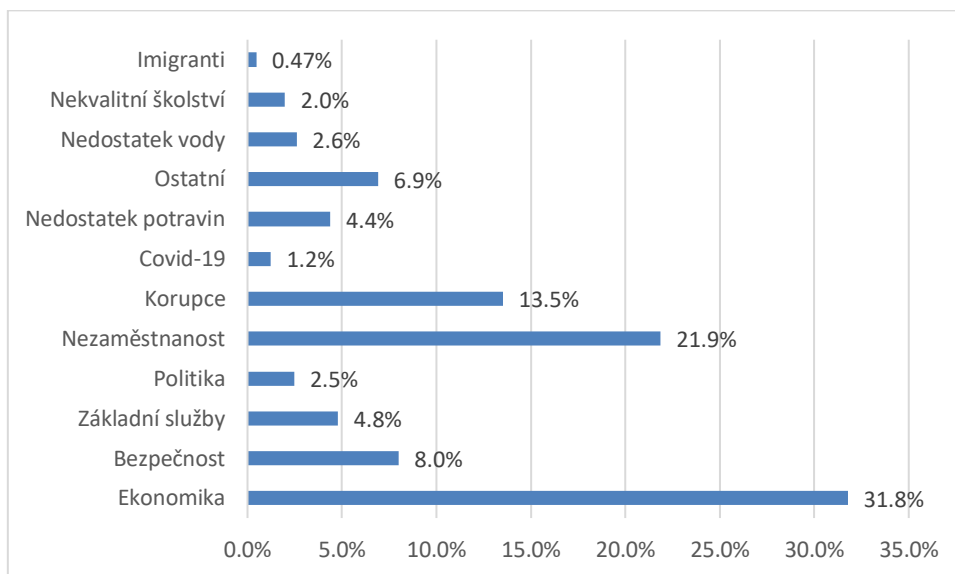
Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

Tento graf zobrazuje, který problém je dle občanů země nejzávažnější. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Dle Vašeho názoru, který je největší problém v zemi?“ Data byla shromažďována v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr ze všech odpovědí respondentů.

Bolívie, jakožto 3. nejvíce korupční země v žebříčku CPI považuje korupci až za 5. nejzávažnější problém v zemi. Nejzávažnějším problémem je pro občany ekonomická situace, jelikož Bolívie je jednou z nejhudších zemí Latinské Ameriky. Korupce v této zemi je natolik rozšířená, že mnoho podnikatelů, kteří by v nekorupčním státě prosperovali a tím obohacovali HDP země, není v Bolívii úspěšných, jelikož musí platit úplatky. Respondenti také často volili odpověď „politika“, konkrétně 7 % z nich. Jak je patrné z grafu č. 11, občané Bolívie vnímají své politiky jako vysoce korupční, je tedy možné, že tento fakt hrál roli při výběru této odpovědi.

I přesto bylo zaznamenáno nízké procento odpovědí „korupce“, což může být způsobeno tím, že korupční situace v zemi se za posledních 10 let podle žebříčku CPI takřka nemění, což zapříčiňuje, že obyvatelé Bolívie jsou již zvyklí na život v korupčním státě a korupci jako problém nepocítují.

Graf 14 Nejzávažnější problémy v zemi: Panama

Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

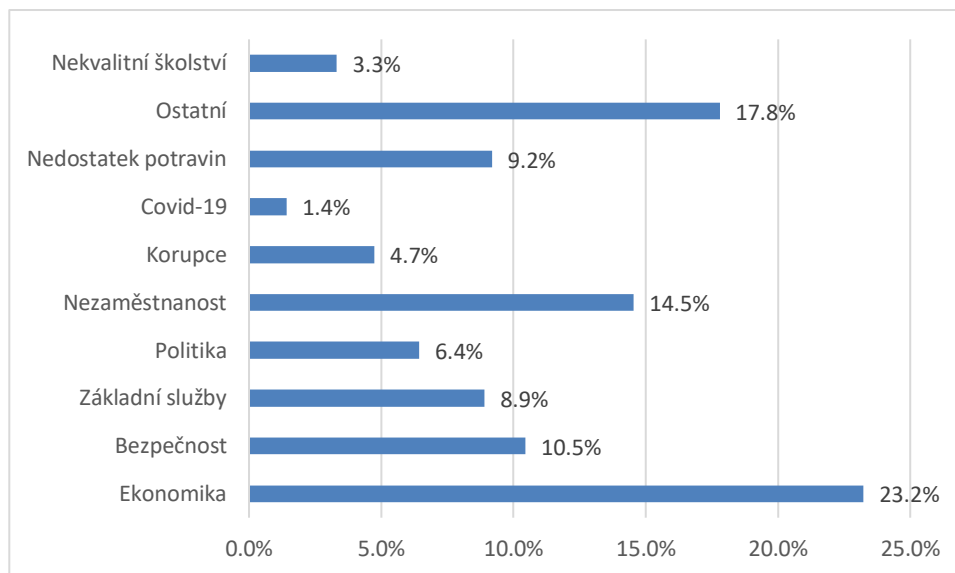
Tento graf zobrazuje, který problém je dle občanů země nejzávažnější. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Dle Vašeho názoru, který je největší problém v zemi?“ Data byla shromážděná v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr ze všech odpovědí respondentů.

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že největším problémem je v Panamě ekonomická situace. V Panamě se nachází druhá největší zóna volného obchodu na světě, což z tohoto státu dělá předmět zájmů zahraničních investorů. Panama má z tohoto důvodu vysoký potenciál zlepšit svou ekonomickou situaci, nicméně dle ministerstva zahraničí USA (2023) se Panama potýká s komplikacemi při získávání zahraničních investorů, a to zejména kvůli korupci, nekvalitnímu soudnictví a nevzdělané pracovní síle. Z nedostatečného vzdělání panamských pracovníků plyne také problém, který považují obyvatelé za druhý největší, a to nezaměstnanost. Pokud by se v Panamě situace zlepšila, je ekonomicky do budoucna velmi perspektivním státem.

Korupce je třetím největším problémem Panamy dle odpovědí z grafu, přičemž je spjata s ekonomickou situací i nezaměstnaností, tedy s problémy, jež zvolili odpovídající jako nejzávažnější. V žebříčku CPI se skóre Panamy drží téměř na stejných hodnotách již od roku 2017. Z toho vyplývá, že boj proti korupci není v Panamě dostatečně efektivní. Občané jsou navíc, jak je patrné z grafu č. 9, mnohem více tolerantní vůči placení úplatků oproti například občanům v Brazílii, která má v žebříčku CPI pouze o 1 bod vyšší skóre než

Panama. Zlepšení korupční situace v zemi může pomoci vyřešit většinu problémů uvedených v grafu.

Graf 15 Nejzávažnější problémy v zemi: Brazílie

Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

Tento graf zobrazuje, který problém je dle občanů země nejzávažnější. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Dle Vašeho názoru, který je největší problém v zemi?“ Data byla shromažďována v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr ze všech odpovědí respondentů.

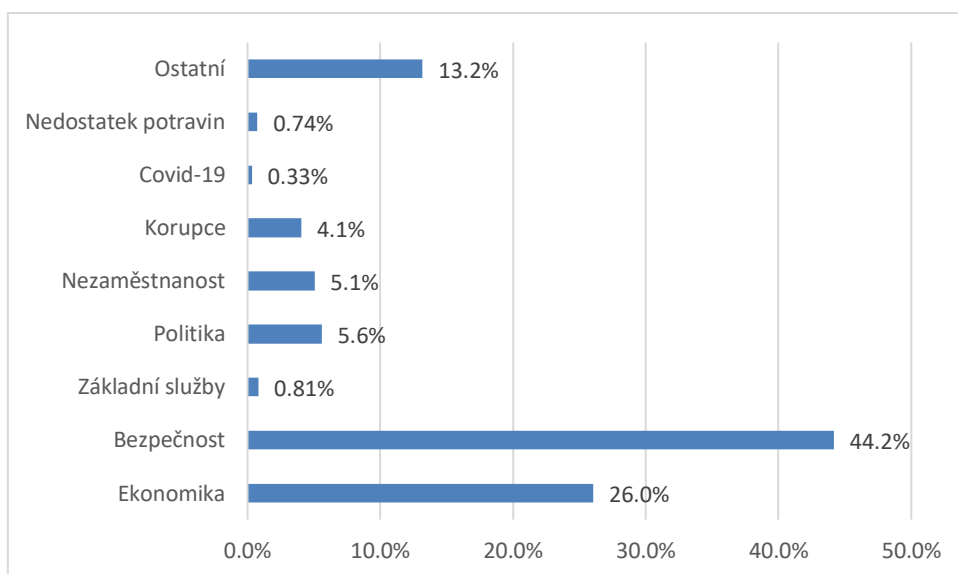
Největším problémem pro obyvatele Brazílie je, jako u většiny států Latinské Ameriky, ekonomická situace v zemi. V případě Brazílie však volí tuto možnost menší poměr odpovídajících než v ostatních státech, jelikož v Brazílii se obyvatelé obvykle dělí na chudé a bohaté, tudíž ekonomická situace v zemi trápí méně lidí než v ostatních zemích. Druhou nejvíce volenou odpovědí je „ostatní“, což může značit například infrastrukturu, drogy nebo klimatické změny. Korupce má podle informací dostupných od organizace Transparency International (2024) vliv na snahu zmírnit nepříznivé klimatické změny například tím, že narušuje tvorbu norem v oblasti životního prostředí nebo zvýhodňuje strany bojující za jiné projekty.

Brazílie je považována za nebezpečnou zemi, jelikož je zde vysoká kriminalita, nicméně kriminalita je zde vysoká zejména kvůli bojům drogových gangů ve slumech, tudíž bezpečnost v zemi je nejzávažnějším problémem pouze pro 10,5 % respondentů. Jak je navíc

patrné z grafu č. 2, brazilská policie není oproti standardu Latinské Ameriky výrazně korupční, neboť pouze 5,1 % dotazovaných Brazilců se setkalo v roce 2023 s žádostí o úplatek ze strany policie. V Brazílii tedy nelze vysokou kriminalitu přiřknout korupci v řadách policistů, nýbrž chudobě ve slumech.

Samotná korupce je podle odpovědí nejzávažnějším problémem pro pouhých 4,7 % odpovídajících, a to i když CPI v zemi od roku 2017 stagnuje a je téměř neměnný. Podle studií organizace Transparency International (2024) stojí za korupcí v zemi zejména odvolávání soudců a státních zástupců jinými složkami státní moci, povětšinou prostřednictvím neprůhledných či nezákonných procesů. I když CPI v Brazílii stagnuje, dle odpovědí Brazilců zpracovaných v grafech č. 2 a č. 3 se nesetkávají občané s korupcí velmi často. V této zemi lze tedy pozorovat jistý nepoměr mezi CPI a odpověďmi obyvatel.

Graf 16 Nejzávažnější problémy v zemi: Chile

Zdroj: vlastní zpracování, LAPOP (2023)

Tento graf zobrazuje, který problém je dle občanů země nejzávažnější. Otázka, na kterou respondenti odpovídali, zní: „Dle Vašeho názoru, který je největší problém v zemi?“ Data byla shromažďována v roce 2023 a jsou znázorněna jako procentuální poměr ze všech odpovědí respondentů.

V Chile je za nejzávažnější problém považována bezpečnost. Chile je sice jednou z nejbezpečnějších zemí na kontinentu, nicméně 44,2 % respondentů zvolilo bezpečnost jako nejzávažnější problém země. Jak je patrné z grafu č. 2, chilští občané mají zkušenosti

s korupčními policisty pouze výjimečně, tudíž pocit malé bezpečnosti nepramení z korupčnosti policistů. Podle informací dostupných od organizace InSight Crime (2023) se kriminalita v Chile rapidně zvýšila v roce 2022 a od té doby se tento trend drží. Rapidně vzrůstá zejména počet vražd, takže obavy občanů o vlastní bezpečnost jsou oprávněné, nicméně nelze tvrdit, že by souvisely s korupcí.

Ekonomická situace je dle respondentů druhým nejzávažnějším problémem v zemi, přičemž Chile je v porovnání s ostatními zeměmi Latinské Ameriky státem ekonomicky schopným. To může být způsobeno také nízkou mírou korupce v této zemi. Vzhledem k tomu, že Chile je jedním z nejméně korupčních států Jižní Ameriky, s druhým nejvyšším CPI, tak pouze 4,1 % odpovídajících zvolilo korupci za nejzávažnější problém v zemi. V případě Chile se výsledky CPI a odpovědi respondentů z LAPOP poměrně shodují, podle obou zdrojů se tento stát jeví jako málo korupční.

5 Zhodnocení výsledků

Korupce v zemích Latinské Ameriky má dlouholetou tradici a je velmi obvyklým jevem ve společnosti. V některých zemích však korupční situace není tolik vážná, jak avizují například výsledky korupčního indexu CPI, a tedy veřejné mínění uznávaných obchodníků a korupčních odborníků. Dle výsledků v žebříčku korupčního indexu je většina zemí analyzovaných v této práci vysoce korupční, s výjimkou Chile. Z výsledků dosažených z dotazníku LAPOP však lze usoudit, že korupční situace v některých zemích není natolik závažná, jak by se mohlo zdát ze samotného indexu.

Výsledky analýzy v Nikaragui prokázaly vysokou korupčnost v této zemi, což se shoduje s výsledky v CPI. V Nikaragui mají občané nejčastěji zkušenosti s korupcí. Co se týče vnímání korupce občany, nejpodstatnější z analýzy této země je vnímání armádního převratu občany v případě vysoké míry korupce. Vzhledem k tomu, že země se nachází v opravdu složité korupční situaci, jelikož je jednou z nejvíce korupčních zemí světa, existuje reálná možnost, že tento převrat v brzké době nastane, neboť občané si jsou dle svých odpovědí vědomi špatné korupční situace v zemi. Převrat v Nikaragui, pokud by byl veden za účelem zlepšení korupční situace, by zemi mohl pomoci dostat se z ekonomických problémů a zlepšit životní úroveň.

V Hondurasu, tedy zemi s druhým nejhorším CPI z analyzovaných, je korupční situace také velmi špatná. V Hondurasu mají dle odpovídajících občanů zkušenosti s korupcí poměrně často, avšak méně než například odpovídající z Bolívie, přičemž Bolívie se v žebříčku CPI umístila lépe. Obyvatelé Hondurasu navíc nepovažují korupci za nikterak závažný problém, jelikož pouze 5 % ji zvolilo za nejzávažnější problém v zemi. Z těchto odpovědí vyplývá, že i když Hondurané vědí o korupci, která v zemi probíhá, tak pouze málo z nich si uvědomuje, za čím vším korupce v zemi stojí.

Korupce v Bolívii má dlouholetou tradici a její obyvatelé ji považují za součást běžného života. Dle výsledků z analýzy i přes vyšší skóre CPI, než je tomu v případě Nikaraguy a Hondurasu, mají odpovídající z Bolívie nejčastěji zkušenosti s korupcí. V tomto případě lze tedy pozorovat neshodu mezi tvůrci korupčního indexu a respondenty z dotazníku LAPOP. Odpovídající z Bolívie navíc nejsou dle svých odpovědí tolerantní ke korupci a zároveň by se téměř polovina z nich nebránila armádnímu převratu v zemi, pokud by situace byla kritická. Největším problémem se pro většinu jeví ekonomická situace

v zemi a korupční situaci s ohledem na standardizaci korupce v Bolívii nepovažují za nejzávažnější problém ve své vlasti.

Výsledky analýzy Panamy, která si v žebříčku CPI vede podobně jako též analyzovaná Brazílie, jsou však dle odpovědí dotazovaných občanů mnohem horší než výsledky Brazílie. Respondenti z Panamy mají mnohem častější zkušenosti s korupcí než Brazilci, a navíc jsou vůči korupci tolerantnější, jelikož 21,1 % uvedlo, že úplatek lze ospravedlnit. Korupční situaci v této zemi je důležité vylepšit, protože korupce zde zpomaluje ekonomický rozvoj. Obyvatelé si jsou špatné korupční situace relativně vědomi, jelikož ji 13,5 % občanů zvolilo za nejzávažnější problém země. Pokud se Panamě podaří vyřešit svou špatnou korupční situaci za pomoci šíření informací o její škodlivosti, tato země má velký potenciál ekonomického růstu zejména díky druhé největší zóně volného obchodu na světě, která se zde nachází.

U Brazílie výsledky analýzy prokázaly, že byť tato země stagnuje dle výsledků žebříčku CPI, tak její občané vnímají korupci velmi negativně a ze všech analyzovaných zemí jsou nejméně tolerantní vůči úplatkům. Co se týče korupce v politice, tam jsou občané tolerantnější, jelikož si v minulosti zvolili prezidenta usvědčeného z korupce, a jsou ze zkoumaných zemí nejméně nakloněni armádnímu převratu v případě kritické korupční situace. V Brazílii by zlepšení korupční situace mohlo vést zejména k vyřešení problémů s chudobou, neboť na území Brazílie se nachází velké surovinové bohatství, z kterého by tato země mohla těžit. Brazílie má zároveň veliké problémy s kriminalitou, které pramení z chudoby tohoto státu, pokud by se tedy zlepšila ekonomická situace v zemi a podařilo by se vyřešit chudobu v zemi, nejspíš by se podařilo snížit také kriminalitu.

Chile, poslední z analyzovaných zemí, představuje na území Latinské Ameriky jednu ze dvou zemí, které se mohou korupčním indexem rovnat zemím Evropy. Podle výsledků z dotazníku lze skóre v indexu potvrdit, jelikož respondenti z Chile mají v porovnání s ostatními analyzovanými zeměmi podstatně menší zkušenosti s korupcí. Boj proti korupci v Chile je ovšem stále potřebný, a to například vzhledem k odpovědím respondentů na otázku o ospravedlnění úplatku. Přestože je tato země skutečně nejméně korupční ze všech analyzovaných, nejvyšší procento odpovídajících je schopno ospravedlnit úplatek. Chile by tedy mělo nadále bojovat proti korupci a zejména šířit povědomí o její škodlivosti v zájmu zachování či vylepšení relativně dobré korupční situace.

Analýza prokázala na základě parametrů, pro které byly zvoleny dané země, že země s nejnižším HDP na obyvatele jsou také více korupční. Země, které mají větší rozlohu jako

například Brazílie nebo Chile, jsou méně korupční než země s menší rozlohou, což může být způsobeno větším surovinovým bohatstvím těchto zemí, a tedy i lepší ekonomikou. Počet obyvatel se neprokázal být relevantním pro míru korupce, protože dle analýzy země nejsou více či méně korupční v závislosti na počtu svých obyvatel.

6 Závěr

Korupce je v současnosti ve většině zemí světa prokazatelně považována za problém, jelikož její přítomnost přináší společnosti mnohé potíže, jako například okrádání státního rozpočtu, snižování bezpečnosti nebo falšování voleb. Tento problém je v dnešní době správnými prostředky relativně řešitelný, nebo alespoň lze snížit jeho míru, což vede ke zlepšení korupční situace v zemích, které korupce sužuje. Práce se zabývá jedním z nejvíce korupčních regionů světa, a to Latinskou Amerikou, v níž korupční situace v posledních letech stagnuje. Účelem analýzy bylo zjistit, zda tomu tak skutečně je i dle respondentů žijících v tomto regionu.

Cílem této práce bylo zhodnotit korupční situaci a její dopady ve vybraných zemích Latinské Ameriky za pomoci odpovědí respondentů pro organizaci LAPOP. Práce se zaměřila na popis korupční situace v jednotlivých zemích a hledání důvodů, proč se konkrétní země nacházejí v dané situaci. Pro dosažení dílčího cíle jsou v práci porovnávány výsledky odpovědí z LAPOP a korupční index CPI.

Za použití analýzy bylo zjištěno, že ve většině zemí Latinské Ameriky je korupční situace špatná, občané těchto zemí mají pravidelné zkušenosti s korupcí a zároveň vnímají své státy jako korupční. Nejhorší korupční situace je v Nikaraguy a Hondurasu, u kterých se shodují výsledky z LAPOP s výsledky CPI. Nejlepších výsledků naopak dosahují dle odpovědí i dle CPI země Chile, která je v regionu Latinské Ameriky výjimkou, jelikož je suverénně nejméně korupční, a Brazílie, která je sice v porovnání s Chile velmi korupční, nicméně mezi zeměmi v regionu je jednou z těch, kde je situace lepší.

Největší odchylky mezi odpověďmi z LAPOP a výsledky CPI zaznamenaly Bolívie, kde jsou občané sžiti s korupcí, a Panama, jež se podle CPI jeví jako méně korupční, naopak samotní občané odpovídají odlišně.

Vzhledem ke stagnaci korupční situace ve většině z analyzovaných zemí by měl tento region vážně bojovat proti korupci, jelikož mnoho zemí tohoto regionu má vysoký ekonomický potenciál nebo alespoň potenciál vylepšit svou aktuální životní úroveň. Korupce má vliv na mnoho závažných problémů v těchto zemích, nicméně největším problémem se dle analýzy ukázala být právě ekonomická situace. Pokud boj proti korupci bude úspěšný, pravděpodobně se podaří vylepšit také problémy, které jsou považovány za závažnější.

7 Seznam použitých zdrojů

AIOLFI, Gemma. Working Paper 23: New perspectives in e-government and the prevention of corruption. *Basel Institute on Governance Working Papers*, 2017, 1-60.

ASJ. *Corruption in Honduras* [online]. 2020 [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://www.asj-us.org/learn/corruption-in-honduras>

BAHOO, Salman; ALON, Ilan; PALTRINIERI, Andrea. Corruption in international business: A review and research agenda. *International Business Review*, 2020, 29.4: 101660.

BALÁN, Manuel. Competition by denunciation: the political dynamics of corruption scandals in Argentina and Chile. *Comparative Politics*, 2011, 43.4: 459-478.

BANERJEE, Abhijit; MULLAINATHAN, Sendhil; HANNA, Rema. *Corruption*. National Bureau of economic research, 2012.

BISMUTH, Régis; DUNIN-WASOWICZ, Jan; NICHOLS, Philip. *The Transnationalization of Anti-corruption Law*. Routledge, Taylor & Francis Group, 2021. 584 s. ISBN 978-1-003-17463.

BOHATÁ, Marie; PUTNOVÁ, Anna. *Etika a integrita veřejné správy*. Grada Publishing as, 2022. 176 s. ISBN 8027133114, 978-80-271-3311-6.

BOHN, Simone R. Corruption in Latin America: Understanding the perception-exposure gap. *Journal of Politics in Latin America*, 2012, 4.3: 67-95.

CARBALLO, Ana. Poverty and corruption in Latin America, challenges for a sustainable development strategy. 2010.

CARLONI, Enrico; GNALDI, Michela. Preventing Corruption in Europe: An Interdisciplinary Perspective. *Understanding and Fighting Corruption in Europe: From Repression to Prevention*, 2021. 149 s. ISBN 978-3-030-82494-5.

CRUZ, Manuel David, et al. Corruption and FDI in natural resources: The role of economic downturn and crises. *Economic Modelling*, 2023, 119: 106122.

ČESKÝ A MORAVSKÝ ÚČETNÍ DVŮR. *Finanční kontrola* [online]. 2024 [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://www.cmud.cz/financni-kontrola/>

DAINTY, ANDREW; MURRAY, MICHAEL. Introduction: Corporate social responsibility: challenging the construction industry: Corporate social responsibility: challenging. In: *Corporate Social Responsibility in the Construction Industry*. Routledge, 2013. 432 s. ISBN 978-0-203-01233-8.

ELLIOTT, Kimberly Ann. Corruption as an international policy problem. In: *Political Corruption*. Routledge, 2017. p. 925-942. ISBN 978-0-7658-0761-8.

ESTRIN, Saul; PELLETIER, Adeline. Privatization in developing countries: what are the lessons of recent experience?. *The World Bank Research Observer*, 2018, 33.1: 65-102.

FISMAN, Raymond; GOLDEN, Miriam A. *Corruption: What everyone needs to know*. Oxford University Press, 2017. 316 s. ISBN 9780190463977.

FLETCHER, Clare; HERRMANN, Daniela. *The internationalisation of corruption: Scale, impact and countermeasures*. Routledge, 2016. 302 s. ISBN 9781317027157.

FRIEDRICH, Carl J. Corruption concepts in historical perspective. In: *Political Corruption*. Routledge, 2017. p. 15-24. ISBN 978-0-7658-0761-8.

FUNDERBURK, Charles. *Political corruption in comparative perspective: sources, status and prospects*. Routledge, 2016. 224 s. ISBN 9781317078876.

FUNK, Kendall D.; HINOJOSA, Magda; PISCOPO, Jennifer M. Women to the rescue: The gendered effects of public discontent on legislative nominations in Latin America. *Party Politics*, 2021, 27.3: 465-477.

GARDINER, John. Defining corruption. In: *Political corruption*. Routledge, 2017. 850 s. ISBN 978-0-7658-0761-8.

GILBERT, Alan. Corruption in urban Latin America: the case of Bogotá. *International Journal of Regional and Local History*, 2019, 14.2: 126-141.

GODINEZ, Jose R.; LIU, Ling. Corruption distance and FDI flows into Latin America. *International Business Review*, 2015, 24.1: 33-42.

HAWTHORNE, Omar E.; MAGU, Stephen M. *Corruption scandals and their global impacts*. Routledge, 2018. 274 s. ISBN 978-1-315-14272-2.

HEIDENHEIMER, Arnold J.; JOHNSTON, Michael. *Political corruption: Concepts and contexts*. Transaction Publishers, 2011. 850 s. ISBN 978-1-4128-1389-1.

HUSTED, Bryan W. Culture and international anti-corruption agreements in Latin America. *Journal of Business Ethics*, 2002, 37: 413-422.

CHAINEDY, Spencer P.; CROCI, Gonzalo; RODRIGUEZ FORERO, Laura Juliana. The influence of government effectiveness and corruption on the high levels of homicide in Latin America. *Social Sciences*, 2021, 10.5: 172.

INSIGHT CRIME. *Security Crisis' Radicalizes Public Opinion in Chile* [online]. 2023 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://insightcrime.org/news/security-crisis-radicalizes-public-opinion-in-chile/>

JELÍNEK, Jiří. Kriminológia jako súčasť trestnej politiky: Kriminalita bílých límečků v pojetí Edwina H. Sutherlanda. Leges, 2018. 330 s. ISBN 978-80-7502-279-0.

KOHL, Benjamin. Bolivia under Morales: A work in progress. *Latin American Perspectives*, 2010, 37.3: 107-122.

KOHOUT, Pavel. *Investiční strategie pro třetí tisíciletí-6. přepracované vydání*. Grada Publishing as, 2010. 292 s. ISBN 978-80-247-3315-9.

KOHOUT, Pavel. *Investiční strategie pro třetí tisíciletí-7. přepracované vydání*. Grada Publishing as, 2013. 272 s. ISBN 978-80-247-5064-4.

KOTLÁN, P. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Tunelování obchodních společností* [online]. 2015 [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kotlan-p-tunelovani-obchodnich-spolecnosti.aspx>

KURER, Oskar. Definitions of corruption. In: *Routledge handbook of political corruption*. Routledge, 2014. 12 s. ISBN 9781315739175.

LANDELL-MILLS, Pierre. *Citizens against corruption: report from the front line*. Troubador Publishing Ltd, 2013. 291 s. ISBN 978 1783060 863.

LAPOP. *AmericasBarometer* [online]. 2023 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.vanderbilt.edu/lapop/ab2023/AB2023-Core-Questionnaire-V9.3-Eng-230228-W.pdf>

LEITNER, Johannes; MEISSNER, Hannes. *State Capture, Political Risks and International Business*. London: Routledge, 2016. 254 s. ISBN 978-1-138-23377-5.

LESSIG, Lawrence. “Institutional corruption” defined. *The Journal of Law, Medicine & Ethics*, 2013, 41.3: 553-555.

MALANSKI, Leonardo Köppe; PÓVOA, Angela Cristiane Santos. Economic growth and corruption in emerging markets: does economic freedom matter?. *International Economics*, 2021, 166: 58-70.

MELECKÝ, Lukáš, Milan ŠIMEK, JIRÁKOVÁ, Eva. *Vybrané aspekty vývoje české ekonomiky: sborník vydáný u příležitosti 65. narozenin prof. Ing. Jiřího Kerna, CSc.* Ostrava: Ekonomická fakulta VŠB-TU, 2004, 149 s. ISBN 80-248-0534-0.

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Protikorupční manuál pro občany* [online]. 2010 [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/protikorupcni-manual-615223.aspx>

MINISTERSTVO ZAHRANIČÍ SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH. 2023 *Investment Climate Statements: Panama* [online]. 2023 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.state.gov/reports/2023-investment-climate-statements/panama/>

MOISÉS, José Álvaro. Political corruption and democracy in contemporary Brazil. *Revista latino-americana de opinión pública*, 2010, 1.0: 1-27.

MORAN, Theodore; KOTSCHWAR, Barbara R.; MUIR, Julia. Chinese investment in Latin American resources: The good, the bad, and the ugly. *Peterson Institute for International Economics Working Paper*, 2012, 12-3.

NISHIJIMA, Marislei; SARTI, Flavia Mori; CATI, Regina Célia. The underlying causes of Brazilian corruption. *Corruption in Latin America: how politicians and corporations steal from citizens*, 2019, 29-56.

OECD. Consequences of Corruption at the Sector Level and Implications for Economic Growth and Development. Paris: OECD Publishing, 2015. 164 s. ISBN 978-92-64-23076-7.

OECD. Strengthening Integrity and Fighting Corruption in Education. Paris: OECD Publishing, 2012. 140 s. ISBN 978-92-64-19763-9.

PAULO, Lucas Dutra de; LIMA, Ricardo Carvalho de Andrade; TIGRE, Robson. Corruption and economic growth in Latin America and the Caribbean. *Review of Development Economics*, 2022, 26.2: 756-773.

PEREZ-ALVAREZ, Marcello; STRULIK, Holger. Nepotism, human capital and economic development. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 2021, 181: 211-240.

PIMENTA DE MATTOS, Raquel; GREENE, Catherine. Comparing Peru and Mexico in the Lava Jato corruption scandal. In: *Corruption and the Lava Jato Scandal in Latin America*. Routledge, 2020. p. 143-164.

POERTNER, Mathias; ZHANG, Nan. The effects of combating corruption on institutional trust and political engagement: Evidence from Latin America. *Political Science Research and Methods*, 2023, 1-10.

POLOUČEK, Stanislav, a kol. *Bankovnictví*. Nakladatelství CH Beck, 2006. 716 s. ISBN 80-7179-462-7.

PRING, Coralie. Global Corruption. People and Corruption: Latin America and the Caribbean. *Transparency International*, 2017.

RAMBOUSEK, Václav. *Všežravý stát*. Praha: Plot, 2012. 142 s. ISBN 978-80-7428-124-2.

RAMIREZ, Rossana. Latin America: Organized corruption and crime—Implications for Christians. 2018.

RANDL PARTNERS. *Úplatky a podplacení – stručný průvodce některými zahraničními Anti-bribery a Anti-corruption předpisy a jejich srovnání s českou právní úpravou* [online]. 2020 [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://www.randls.com/publikovano/obchodni/uplatky-a-podplaceni-strucny-pruvodce-nektery-mi-zahranicnimi-anti-bribery-a-anti-corruption-predpisy-a-jejich-srovnani-s-ceskou-pravni-upravou/>

RÍOS-FIGUEROA, Julio. Justice system institutions and corruption control: evidence from Latin America. *Justice System Journal*, 2012, 33.2: 195-214.

ROTBURG, Robert I. *The corruption of latin america*. Springer International Publishing, 2018. 66.2, 376-391.

RYSKA, Pavel, PRŮŠA Jan. *Korupce-Ekonomie vs. mýty*. Institut Václava Klause, 2015. 102 s. ISBN 978-80-87806-03-6.

SHACKLOCK, Arthur; GALTUNG, Fredrik. *Measuring corruption*. Routledge, 2016. 318 s. ISBN 9781317099192.

SHLEIFER, Andrei; VISHNY, Robert W. Corruption. *The quarterly journal of economics*, 1993, 108.3: 599-617.

SILVA, Patricio. 'A poor but honest country': corruption and probity in Chile. *Journal of Developing Societies*, 2016, 32.2: 178-203.

SPARLING, Robert Alan. Impartiality and the Definition of Corruption. *Political Studies*, 2018, 66.2: 376-391.

SPILLAN, John E.; VIRZI, Nicholas; GARITA, Mauricio. *Doing business in Latin America: Challenges and opportunities*. Routledge, 2014. 312 s. ISBN 978-0-415-89598-9.

THE WORLD BANK. *Combating Corruption* [online]. 2023 [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/topic/governance/brief/combating-corruption>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *CPI 2023 For the Americas: Lack of Independent Judiciary Hinders the Fight Against Corruption* [online]. 2024 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/news/cpi-2023-americas-lack-independent-judiciary-hinders-fight-against-corruption>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Climate and corruption* [online]. 2024 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: https://clima.transparenciainternacional.org.br/?_gl

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Corruption Perceptions Index* [online]. 2023 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Global Corruption Barometer* [online]. 2017 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: <https://www.transparency.org/en/gcb/global/global-corruption-barometer-2017>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě* [online]. 2008 [cit. 2024-03-14]. Dostupné z: http://www.prevencekorupce.cz/files/files/korupce_a_protikorupcni_politika.pdf

TRAPERO, Florina Guadalupe Arredondo; PARRA, José Carlos Vázquez; GARCÍA, Jorge De La Garza. Electronic government and its impact on corruption perceptions in Latin America. *Electronic Government, an International Journal*, 2020, 16.3: 223-235.

WOO, Jongseok; CHOI, Eunjung. *Political corruption and democratic governance*. Rowman & Littlefield, 2018. 208 s. ISBN 978-1-4985-4188-6.

8 Seznam grafů

8.1 Seznam grafů

Graf 1 Zkušenost s korupcí: Korupčnost veřejných činitelů	35
Graf 2 Zkušenost s korupcí: Úplatky příslušníkům policie	36
Graf 3 Zkušenost s korupcí: Úplatky státním zaměstnancům	38
Graf 4 Zkušenost s korupcí: Úplatky soudu	39
Graf 5 Zkušenost s korupcí: Úplatky ve školství	40
Graf 6 Zkušenost s korupcí: Úplatky v nemocnicích	41
Graf 7 Zkušenost s korupcí: Úplatky na pracovišti	42
Graf 8 Zkušenost s korupcí: Úplatky armádním zaměstnancům	43
Graf 9 Vnímání korupce: Lze ospravedlnit nabídnutí úplatku?	44
Graf 10 Vnímání korupce: Armádní převrat v případě vysoké míry korupce	45
Graf 11 Vnímání korupce: Poměr korupčních politiků	47
Graf 12 Nejzávažnější problém v zemi: Nikaragua	48
Graf 13 Nejzávažnější problémy v zemi: Bolívie	51
Graf 14 Nejzávažnější problémy v zemi: Panama	52
Graf 15 Nejzávažnější problémy v zemi: Brazílie	53
Graf 16 Nejzávažnější problémy v zemi: Chile	54